Nec eñ deꝰ ubi ait. Nolite cõtemnere unũ ex his puſillis
qui in me credunt, addidit etiam niſi cum licentia, aut di-
Mat. 18. cens. Qui ſcandalizauerit unũ de puſillis meis &c. deter
minauit ſubiungens, ſine licentia. Conſtat igitur, ubi ue-
ritas & ueritas neceſſaria in cauſa non eſt: nec licite ſcan-
dalũ quodlibet poſſe à quolibet cõmitti: nec iuſte præci-
pi, nec innoxie cõſentiri. Huius tñ patrãti mali q̃rendam
putaſtis eſſe licentiã. Sed ad quid? An ut quanto licentiꝰ
tanto ſecuriꝰ: & quò ſecuriꝰ, eò & periculoſiꝰ peccaretis?
Mira cautela: & ſtupenda ꝓuidentia. Malum qđ iam cor
de cõceperãt: opere tñ cauti fuerũt nõ implere niſi cũ licẽ
tia. Conceperũt dolorẽ: ſed nõ pepererũt iniquitatẽ: do-
nec iniquo papa cõceptui ꝓbuiſſet aſſenſum. Quo lucro?
Quòue ſaltim cõpendio mali? Nunqd ideò aut malũ eſſe
deſijt, aut uel minoratũ eſt quia papa cõceſſit? Quis uerò
malũ eſſe neget: aſſenſum præbere malo? Qđ tñ ſummum
feciſſe pontificẽ nequaquã crediderim: niſi aut circunuẽ-
tum mẽdacio, aut importunitate uictũ. Qñ etenim aliter
huiuſcemodi uobis licentiã indulgeret: ſeminandi uideli
cet ſcãdala, ſchiſmata ſuſcitãdi, amicos cõtriſtandi, fratrũ
conturbãdi pacẽ, & cõfundẽdi unitatẽ, ꝓpriũq; inſup cõ
tẽnẽdi epm? Et hæc qua neceſſitate, neceſſe nõ habeo di-
cere: cũ rei exitꝰ ſatis indicet. Profectus nempe plangimꝰ
profectũ non cernimꝰ. His ergo talibꝰ & tã grauibꝰ malis
dare aſſenſum, exhibere obſequiũ, impẽdere adiutorium,
tu mihi obediẽtiã noĩas: modeſtiã nũcupas: appellas man
ſuetudinẽ? Tu inquã conaris peſſima uitia uirtutum pal-
liare noĩbꝰ? An te putas hoc ſine iniuria facere dñi uirtu-
tum, ꝙ uirtutibꝰ facis iniuriã? Vaniſſimã ꝓſumptionem
turpiſſimã leuitatẽ, crudeliſſimã diſſentionem, obediẽtiæ
modeſtiæ, manſuetudinis noĩbus uelas: & uelatis ſordibꝰ
ſacra illa uocabula maculas? Hanc ego nũquam æmuler
obedientiã. Talẽ mihi nunquã libeat modeſtiã: uel potiꝰ
moleſtiã imitari. Huiuſcemodi manſuetudo ſemper lõgè
fiat à me. Talis ſiquidẽ obediẽtia, oĩ eſt cõtẽptu deterior.
Talis q̃q; modeſtia, ultra oẽm modũ extendit. Vltra dicã,
an citra? Sed ueriꝰ forſitan, & utroq; cõpetẽtius dixerim
extra. Qualis deniq; illa eſt mãſuetudo, q̃ ipſo etiã auditu
oĩm aures exaſperat? Volo tñ eam ipam ut & mihi mõ ex
hibeas. Cũ tã patiẽs ſis, ut à quolibet etiã quo nõ licet p-
trahi nõ contẽdas: licet & me obſecro paulò nũc cõfiden
tiꝰ agere tecũ. Alioquin male multũ merui de te: ſi quod
nemini ſoles, ſoli mihi indignandũ putaueris. Igitur tuã
cõuenio conſciam. Volẽs, an inuitus ꝓfectus es? Sed ſi ex
uoluntate, iã nõ ex obedientia. Si aũt inuitus: ſuſpectũ ui
deris habuiſſe iperiũ, cui obſequi grauabaris. Vbi uerò
ſuſpicio: ibi diſcuſſio neceſſaria. Verũ tu ut tuæ patiẽtiæ
dares uel caperes experimẽtũ: nihil diſcutiẽs, trahi te paſ-
ſus es non ſolũ ꝑter uoluntatẽ tuã: ſed & cõtra cõſcientiã.
O pa en tia oĩ digna impatientia. Nõ poſſum fateor nõ
iraſci huic cõtẽtioſiſſimæ patiẽtiæ. Videbas diſpergentẽ,
& ſeq̃baris. Scãdala dictãtẽ audiebas & obſequebaris? Ve
ra patiẽtia eſt, pati uel agere cõtra qđ libeat: ſed non ꝑter
qđ liceat. Mirum uerò ꝙ hoiem audiebas furtiue ſuſurrã
Mat. 18. tẽ, deum nõ audiebas aperte reclamantẽ, tali quaſi cœlitꝰ
emiſſo tonitru. Væ illi per quẽ ſcandalũ uenit. Nõ tñ au-
tẽ dñs: ſed & ſanguis ipſiꝰ clamore nihilominꝰ uehemẽti
(ſurdis licet) terribiliter irrugiebat. Clamor eiꝰ: eius effu
ſio. Effuſus q̃ppe, pro diſperſis filijs dei ut eos cõgregaret
in unũ: iuſte fremebat ĩ diſperſores. Odit nimirũ diſpſo-
res: q nõ nouit niſi colligere. Magnus eius clamor & uehe
mens: qui corpora de ſepulchris, aĩas ab inferis excitauit.
Pſal. 67. Terra cœloſq; tuba illa cõuocauit in unũ: quippe q̃ in ter
ra & q̃ in cœlis ſunt pacificans. In oẽm terrã exiuit ſonꝰ il-
le: & ueſtrã nõ ualuit rũpere ſurditatẽ? Vox nempe illa in
uirtute: uox illa ĩ magnificẽtia. Et quid clamat? Exurgat
deus, & diſſipẽt inimici eius. Et iterum. Diſperge illos in
uirtute tua: & depone eos protector meꝰ dñe. Sãguis xp̃i
eſt, frater adam: ſanguis xp̃i eſt q pro pijs congregatis ad-
uerſus impios diſperſores quaſi tuba exaltat uocẽ ſuam.
Minatur autẽ ſe diſperſores diſpergere: qui pro diſperſis
colligẽdis effuſus eſt. Et ſi eius uocem tu nõ audis: audit
eam de cuius latere manauit. Quomodo namq; propriũ
nõ audit: qui abel ſanguinẽ audiebat? Sed quid ad me?
inqs. Ille uiderit cui mihi cõtradicere fas nõ erat. Nõ eſt
diſcipulus ſuper magiſtrũ. Docẽdus, nõ docturus: eiꝰ la-
teri adhærebã. Sequi debui, non preire præceptorẽ audi-
tor. O iſtorũ temporũ paule ſimplex, ſi tamẽ & ille alterũ
ſe tibi exhibuiſſet antoniũ: ut quicquid uel leuiter de la-
bijs eiꝰ procederet, neceſſe nõ haberes diſcutere: ſed ſine
cunctatiõe ad omnia nihil hæſitãs obedires. O monachũ
obedientiſſimũ, cui ex quibuſlibet ſeniorum uerbulis ne
unum quidem iota præteruolet. Nõ attẽdit quale ſit qđ
præcipit. Et hæc eſt obediẽtia ſine mora. Si ita oportet: 1. The. 5.
ſine cauſa legit eccleſia. Omnia probate, quod bonum
eſt tenete. Si ita oportet: deleamus iam de libro euãgelij: Mat. 10.
Eſtote prudentes ſicut ſerpẽtes: ſufficiente quippe quod
ſequitur, & ſimplices ſicut columbæ. Nec dico à ſubditis
mandata præpoſitorum eſſe dijudicãda, ubi nil iuberi de-
prehẽditur diuinis cõtrarium inſtitutis: ſed neceſſariam
aſſero & prudentiam, qua aduertatur ſi quid aduerſatur:
& libertatem, qua & ingenue cõtemnatur. Cæterum iſte
nihil, inquit, habeo interrogare: uiderit ille quid iuſſerit.
Dic quæſo, ſi dato in manus gladio, ſuum te armari iuſſiſ-
ſet in iugulũ, acquieuiſſes? Aut ſi ſe tuo uoluiſſet impul-
ſu in ignem uel in aquam præcipitẽ dari, obtemperaſſes?
Nõnne etiam ab his non prohibere cum poſſis, in crimẽ
tibi reputat homicidij? Age ergo: uide ne fortè ſub præ-
textu obedientiæ, in quippiã ei grauius inſeruieris. Non
ignoras certè qui dixerit (nam mihi hinc fortaſſe nõ cre-
deres) expedire ſcandala facientibus, demergi potius in Mat. 18.
profundum maris. Cur hoc dicit, niſi quia ſignificare no
luit tam grauia illos in poſterum manere tormenta: ut eis
comparata mors tẽporalis: nec pœnalis eſſe uideatur ſed
commoda? Qui ergo eum ſcandala facere iuuiſti: iuuiſti
enim ſequendo illum, obſequendo illi: nõnne utilius iu-
xta præmiſſam ueritatis ſententiam, molam aſinariã collo
eius ſuſpenderes, & ſic eum demergeres in profundũ ma-
ris? Quid ergo? Tu ille obedientiſſimus diſcipulus, illũ
patrem & præceptorem tuum, quem ne puncto quidem
temporis, uel tranſuerſo ut dicitur pedis, à te quãdiu ui-
xit paſſus elongari: ita ut in foueam quoq; poſt eum, non
quidem cæcis, ſed apertis more balaam oculis cadere nõ
cunctatus ſis: tu ne inquam illum tuo ita beandum puta-
ſti obſequio: ut morte illi grauiorem exhibueris obediẽ-
tiam? Reuera nunc experior quàm uera ſit illa ſententia.
Inimici hominis, domeſtici illius. Sic itaq; ſentiẽs, ſic cõ- Mich. 7.
ſcius ipſe tibi: nõnne ſi ſapis gemis, & ſi non deſipis tre-
mis? Quippe cuius obedientia non meo, ſed ueritatis iu-
dicio, peior inuenta eſt homicidio.? Si hæc non ignoras:
quomodo non trepidas? Q; ſi trepidas: quomodo non
emendare feſtinas? Alioquin qualem hinc ad illud tribu-
nal terrificum conſcientiam portas, ubi iudex teſte nõ in-
diget, ubi ueritas diſcutit intentiones, ubi inquiſitio cul
parum pertingit ad abdita cordis, ubi deniq; ſecretiſſi-
mos receſſus mentium diuinus ille inueſtigat intuitus: &
ad ſubitum illum ſolis iuſtitiæ fulgorem, animarum ex-
penſi ſinus, cuncta ſiue bona ſiue mala euomunt quæ cæ-
labant? Ibi frater adam, facientes & conſentientes pari
pœna punientur. Ibi fures & ſocij furum ſimilem ſunt ac-
cepturi ſententiam. Ibi par ſubibunt iudicium: & qui la-
ctant, & qui lactantur peccatores. Perge igitur iam dice-
re, quid ad me? ille uiderit. Tange picem: & dic, non ſum
inquinatus ab ea. Abſcõde ignem in ſinu tuo: & te ſacta-
to non aduri. Pone deniq; portionem tuam cum adulte-
ris: nihilq; tua intereſſe putato. Nõ ita eſaias. Redarguit Eſaiæ. 6.
enim ſeipſum, non ſolum quia ipſe immundus, ſed & ꝙ
ſocius ſit immundorum: quia inquiẽs uir pollutus labijs
ego ſum, & in medio populi immunda labia habẽtis ego
habito. Redarduit autem ſe dixerim: non quia cum ma-
lis habitaret: ſed quia mala non redargueri t. Sic namq;
ait. Væ mihi quia tacui. Quando uero ipſe malum facere Ibidem.
acquieſceret:

acqeſceret qđ ſe in alijs nõ redarguiſſe redarguit? Quid
enim etiã dauid? Nõnne alieni cogitatione peccati ſe ſen
p̃s. 140. ſerat inquinari poſſe: cũ diceret. Cum hominibus operã-
tibus iniquitatem, & non cõmunicabo cum electis eorũ?
Deniq; & orat dicens. Ab occultis meis munda me dñe:
& ab alienis parce ſeruo tuo. Vñ etiã malorũ quorũ no-
luit participare malũ: ſtuduit declinare conſortium. Ait
Pſal. 25. etenim. Non ſedi cum cõcilio uanitatis: & cũ iniqua ge-
rentibus non introibo. Huic uerſiculo concinit & ſubſe-
Ibidem. quens. Odiui, inquit, eccleſiam malignãtium: & cum im-
ꝓuerb. 1. pijs non ſedebo. Audi deniq; & ſapientis cõſiliũ. Fili mi,
ait, ſi te lactauerint peccatores: ne acquieſcas eis. Tu ergo
aduerſus hæc atq; alia in hũc modum innumera ueritatis
teſtimonia, putaſti cuipiam obediẽdum? O odioſa puer-
ſitas. Obedientiæ uirtus quæ ſemper militat ueritati: ad-
uerſus ueritatem accingitur? Felicẽ ego dixerim fratris
Henrici inobedientiã: cui cito reſipiſcẽti ab errore, & re-
uertenti ex itinere: talem contigit non experiri obedien-
tiam. Quàm potiorem nunc & dulciorem ſuæ huiuſmodi
inobedientiæ carpit: iamiamq; deguſtat fructum: bonam
habens cõſcientiam: ꝙ cæteris collegis ſuis fraterna cor-
da graui ſcãdalo cõcutientibus, ipſe inter fratres in pro-
poſito & ordine ſuo ſine querela cõuerſatur. Cuius. ego
ſi optio detur, pigram potius elegerim inobediẽtiam cũ
ipſius conſcientia: quàm horum ſtudioſam obedientiam
cum ſcandalo. Eſtimo enim quia melius agit iſte ſic in-
obediens abbati, ſed non charitati, ſeruando unitatem in
uĩculo pacis: quàm illi qui ita obtemperant homini uni,
ut unum præferant unitati. Fidenter & hæc addiderim,
expedire magis cuilibet ſola unius hoĩs periclitari obe-
dientia: quam reliquis omnibus pietatis bonis, & uotis
propriæ profeſſionis. Siquidem ut cætera taceã, duo præ
cipua nobis in manaſterijs conuerſantibus obſeruanda
traduntur: ſubiectio abbati, & ſtabilitas in loco. Et ita obſer
uanda, ꝙ neutrũ præpediat alterum, nec alterutrum ſibi
præiudicent. Vt uerbi gratia, ſic te ſtabilem in loco exhi-
beas, ut abbati ſubijci non cõtẽnas: ſic obedias ſubiectus
abbati, ut ſtabilitatem non amittas. Porrò ſi deteſtaris in
loco licet perſeuerantẽ, qui abbatis fortè ſubdi cõtemnit
imperijs: miraris ſi reprehẽdimus obediẽtiam, quæ nobis
ueſtrũ deſerẽdi locum uel cauſa extitit uel occaſio: præſer
tim cum in profeſſione regulari ſic ꝓmittatur ſtabilitas
ut de ſubiectione abbati exhibenda, nulla penitus mẽtio
fiat? Sed q̃ris forſitan inquiẽs mihi. Quid ergo tu de ſta-
bilitate tua facis, quam apud ciſterciũ firmaſti: & nũc ali-
bi habitas? Ad quod reſpõdeo. Ego quidem ciſterciẽſis
monachus ibidem profeſſus, ab abbate meo ubi nunc ha-
bito miſſus ſum: ſed miſſus in pace, miſſus ſine ſcandalo,
ſine diſcordia: miſſus iuxta conſuetudinẽ & communem
inſtitutionẽ. Quãdiu ergo in eadem qua miſſus ſum pace
& concordia perſeuero, quãdiu in unitate ſto, communi-
bus priuata non præfero: quietus & ſubditus, in quo po-
ſitus ſum permaneo: ſecura dico conſcientia, qđ promiſi,
firmiter teneo. Quomodo eñ ſtabilitatis præuaricor uo-
tum, qui unanimitatis non rumpo uinculum, pacis firma-
mentũ nõ deſero? Et ſi corpus abſentauit obediẽtia: ſed
ſpiritũ ſemper ibidem præſentem tenet cõcors deuotio,
& in nullo diſſimilis conuerſatio. Qua die autẽ (qđ qui-
dem deus auertat) alijs incipiã uiuere legibus, alijs mori-
bus cõuerſari, diuerſis deſeruire obſeruãtijs, ad inuenire
noua, extraneas uſurpare cõſuetudines: trãſgreſſor pro-
feſſionis, promiſſam ſtabilitatẽ iam non me tenere confi-
do. Dico ergo abbati per omnia obtemperãdum, ſed ſal-
ua profeſſione. Verũ tu profeſſus ſm reglam ſancti bene-
dicti, ubi promiſiſti obedientiam: promiſiſti & ſtabilita-
tem. Quòd ſi obedieris quidem: ſtabilis autem nõ fueris:
dum offendis in uno, factꝰ es omniũ reus. Si omnium: &
ipſiꝰ obediẽtiæ. Vides itaq; põdus tuæ obediẽtiæ? Qñ
nẽpe ſtabilitatis tranſgreſſiõem ſufficit excuſare: quæ nec
ſibi quidem ualet patrocinari? Item notum eſt ſolẽniter
ac regulariter profiteri quemq; in pſentia abbatis. In
pſentia ergo tantũ: non etiã ad nutũ ipſiꝰ fit cuiuſq; pro-
feſſio. Teſtis proinde adhibetur abbas non dictator pro-
feſſionis: adiutor nõ fraudator adimpletiõis: uindex non
auctor ꝑuaricatiõis. Quid igitur? Ponam in manu abbatis
qđ abſq; ulla exceptione coram deo & ſctis eius ꝓpria ma
nu & ore firmaui: audiẽs ex regula, ſi quãdo aliter fecero à
deo me eſſe damnãdũ, quẽ irrideo? Si abbas meꝰ aut etiã
angelus de cœlo contraria iuſſerit: libere recuſabo hmõi
obedientiam: quæ me tranſgreſſorem uoti proprij, & pe-
ierare faciat nomen dei mei. Scio eñ me iuxta ſcripturæ
ueritatem ex ore meo uel condemnandũ uel iuſtificandũ.
Et quia os quod mentitur occidit animam: & quod deo ue
raciter canitur. Perdes omnes qui loquuntur mendaciũ. Sapiẽ. 1.
& quia unuſquiſq; onꝰ ſuũ portabit, & unuſquiſq; pro ſe Pſal. 5.
rationẽ reddet. Alioquin qua fronte pſallam mentiens in
conſpectu dei & angelorum illud de pſalmo. Reddam tibi
uota mea quæ diſtinxerunt labia mea? Viderit deniq; ab Pſal. 65.
bas meꝰ quid ſibi faciẽdũ putet de eo quod ex regula ad
ipſum ſpecialiter dirigitur, ut præſentem regulam in om-
nibus conſeruet. Et itẽ qđ uniuerſaliter præcipitur, & ne
mo excipitur, ut omnes ſcilicet per omnia magiſtram ſe-
quantur regulam, nec ab ea temere deuietur à quoquam.
Ego ſic ipſum ſequi decreui ſemper & ubiq; magiſtrum,
ut nequaquã à regulæ, quã teſte ipo iuraui & ſtatui cuſto
dire, deuiem magiſterio. Occurramus breuiter quæſtioni
quæ à latere nobis ſurgere poſſe uidetur: & ſic iam nimis lõ-
gam finiamus epiſtolã. Videor nempe contraria loqui rei
quam facio. Quæri etenim à me poteſt: ſi hos damno qui
abbatis ſui non ſolũ conſenſu ſed & iuſſu ſuum monaſte-
rium deſeruerũt: quo pacto illos & recipiã & retineã, qui
de alijs monaſterijs fracto ſtabilitatis uoto, & contempto
ſeniorum imperio, ad noſtrum ordinẽ ueniũt? Ad quod
quidem breuis reſpõſio: ſed periculoſa. Vereor namq; di-
ſplicere quibuſdã quod dicturꝰ ſum. Cæterũ mihi magis
uerendũ puto, ne tacendo ueritatem, illum uerſiculũ non
ueraciter cantem. Iuſtitiam tuam non abſcondi in corde
meo, ueritatẽ tuã & ſalutare tuum dixi. Hac ergo ratione Pſal. 31.
illos ſuſcipimus: qñ non putamus eſſe malũ ſi uota labio
rum ſuorũ q̃ in locis ſuis potuerunt quidẽ ꝓmittere, ſed
nequaquã perſoluere deo, qui ubiq; eſt, ubicũq; poterũt
reddant, & ſolius ruptæ ſtabilitatis damna, reliquorũ re-
gularium ꝓceptorum integra obſeruatione compenſent.
Si cui diſplicet hoc, & murmurat aduerſus hominẽ quærẽ
tem ſalutem ſuam: reſpõdebit pro eo ſalutis auctor. Nõn-
ne oculus tuus nequam eſt, quia ille bonꝰ? O quiſquis es
qui ſaluti inuides alienæ: parcito uel tuæ. An neſcis ꝙ in-
uidia diaboli intrauit mors in orbem terrarum? Attende
itaq; tibi. Si eñ ubi iuidia, ibi mors: ꝓfectò nõ põt ſimul
& inuidere & uiuere. Quid moleſtus es fratri tuo qñ ſata
git quemadmodũ q̃ proceſſerunt de labijs ſuis, non faciat
irrita? Si quærat homo quomodo & ubi perſoluat quod
pollicitus eſt deo: quid tu perdis? Fortaſſis ſi aliquantæ
pecuniæ tu eum debitorem teneres: circuire cogeres ma-
re & aridam donec uſq; ad nouiſſimum quadrantem debi
tum redderet uniuerſum. Quid igitur meruit de te deus
tuus: quoniam nõ uis ut & ipſe à ſuo quod ſuum eſt debi
tore recipiat? Imo uni inuidens, duos tibi reddis infen-
ſos: dum & dñm ſerui obſequio, & domini gratia ſeruum
fraudare conaris. Tu quare illum potius non imitaris: &
ipſe uidelicet perſoluendo quod debes? Putàſne & tuum
non requireretur debitũ? An potius propter hoc magis
irritas impie deum, quia dicis in corde tuo non requiret?
Quid inquis? Omnes ergo damnas qui ſimiliter non fa-
ciunt? Non. Sed audi quid & de ipſis ſentiam: & noli fru
ſtra calumniari. Qui me uis odioſum facere multis mili-
bus ſanctorum, qui ſub noſtra profeſſione non noſtro cõ-
uerſantes more: tamen aut ſancte uiuunt, aut beate defun
cti ſunt? Num ignoro ꝙ reliquerit ſibi deus ſeptem millia
uirorum, qui nõ curuauerunt genua ſua ante baal? Au- 3. Re. 19.
di ergo æmule, calumniator auſculta. Dixi cur de alijs mo
naſterijs ad noſtra uenientes, recipiendos cenſuerim. Nũ-

q̄d non uenientes dānauit? Excuſo illos:non iſtos accuſo.
Soli ſunt īuidi:quorū excuſare nec uolo nec ualeo. Quibꝰ
exceptis,ſi qs cæterorū ad regulę cupiat tranſire purita-
tē,ſed ꝓpter ſcandalū non audeat,aut certè etiā ob certā
corporis infirmitatē,puto q̄a non peccat:dū tñ in ſuo ſtu
deat loco ſobriè & iuſtè & piè cōuerſari. Nā ſiqua ex mo-
re monaſterij minus fortè diſtricte quàm regula cōſtituiſ-
ſe uidet,obſeruare cōpellit:excuſabit hoc forſitan aut illa
charitas qua cunctatur migrare ad melius propter ſcanda
1.Petr.4 lum,iuxta illud. Charitas operit multitudinē pctōrū: aut
illa humilitas,qua propriæ conſciꝰ infirmitatis ſe reputat
Iaco.4. imperfectū. Siquidem & de ipſa ſcriptū eſt. Deꝰ humilibꝰ
dat gratiā. Multa q̄dē tibi loquutus ſum chariſſime, cum
multis opus non habeas:q̄ppe cui ſit & ingeniū uelox ad
intelligendū quod dicitur, & uoluntas agilis ad eligēdū
quod utiliter ſuadetur. Sed licet ſpecialiter quidem ad te
nō tñ tā multa ꝓpter te ſcribenda putaui. Hæc itaq; qui-
bus deus prouidit forè neceſſaria. Tu aūt ut meū iā olim
familiariſſimū paucis & cum omni fiducia moneo:ne iam
diutius animas deſiderantiū te,in tuæ quidē animæ hor-
rendum periculū,tui expectatione ſuſpendas. En tua co-
rūq; (ni falor) qui tecum ſunt:& mors & uita in manu tua
eſt. Arbitramur enī quicq̄d feceris tu aut uolueris:illos eē
facturos. Alioquin aperte denūcia illis quia iuxta omniū
abbatū noſtrorū nō contēnēdā ſñiam, q̄ merito proceſſit
Ezec.18. in uos:qui redierint,uiuent,qui renuerint morientur.

Ad Brunonē Colonieſem electū. Epiſto. VIII.

Q Væris à me cōſiliū uir illuſtris Bruno, an uolē
tibꝰ te ꝓmouere ad epatum acq̄eſcere debeas.
Quis hoc mortaliū diffinire p̄ſumat? Deꝰ forſi
tan uocat:qs audeat diſſuadere? Fortè non uo
cat:qs appropinquare cōſulat? Vtrū uerò uocatio dei ſit
an nō ſit,qs ſcire poſſit excepto ſpū q̄ ſcrutat etiā alta dei:
uel ſi cui fortè reuelauerit ipſe? Magis quoq; dubiū red-
dit cōſiliū illa ī lrīs tuis hūilis,ſed terribilis cōfeſſio: qua
uitā tuā tā grauiter, & ut credo nō niſi ueraciter accuſas.
Nec enī negandū eſt huiuſcemodi uitā eſſe indignā tā ſa-
cri dignitate miniſterij. Sed rurſum nō īmerito è regione
times (nā & nos idip̄m metuimꝰ) ſi ob malū cōſciæ de cō
miſſo ſciæ talēto nō facis lucrū,niſi q̄d alio fortè negotiā
di genere,etſi minus copioſe,minus tñ & piculoſe fructifi
care ualeres. Horreo fateor:ſic enī tibi ut mihi loq̄ debeo
q̄d ſentio. Horreo inquā cōſiderās unde q̄ uocaris: præ
ſerti cū nullū intercurrerit pniæ tp̄s, p q̄d utcūq; huiuſ-
cemodi piculoſiſſimꝰ tranſitꝰ fiat. Et q̄dē rectꝰ ordo requi
rit,ut priꝰ ꝓpriā,deinde alienas curare ſtudeas cōſciētias.
Eccl.3. Primus quippe pietatis gradꝰ eſt de quo ſcriptū eſt. Miſe
rere aīæ tuæ placēs deo. Ex hoc aūt ad miſerandū ꝓximū,
recto iā tramite charitas ordinata ꝓcedit:q̄ppe quē ad ſui
q̄ſq; mēſurā amare p̄cipit. Q̄ ſi in hūc modū quo te hacte
nus ip̄e amaſti,& tibi cōmittēdōs amaturꝰ es:amalo ego q̄
dē tibi nō cōmitti,quàm ſic diligi. Si aūt priꝰ te diligere
didiciſſes:& me forſitā ſcires amare. Sed q̄d ſi ſuā deꝰ acce
leret tibi grām,& multiplicet miām:& ſit ad reſtituendam
īnocētiā efficacior uolox clemētia quàm diuturna pniæ?
Pſal.31. Btūs ſiq̄dē cui nō imputabit dñs pctm̄. Nā qs accuſabit
aduerſus electū dei? Si deus iuſtificat:qs eſt qui cōdēnet?
Luc.23. Hoc ſalutis cōpēdiū ſctūs ille latro cōſequutꝰ eſt uno eo
dēq; die ſimul & cōfeſſus latrocinia,& introductus in glo
riā:breui q̄dā cōtētꝰ pōte crucis ad trāſigendū de regiōe
diſſimilitudinis in terrā uiuētiū:& de luto fecis in paradi
ſum uoluptatis. Hoc ſubitū pietatis remediū percepit fe
Lucæ.7. lix illa peccatrix:cū repēte ubi ſuperabundauerāt delicta
abundare cœpit & grā. Abſq; multo pniæ labore dimiſſa
ſunt ei pctā multa,q̄m dilexit multū:& ī breui meruit cha
1.Petr.4 ritatis accipe latitudinē:q̄ (ut ſcriptū eſt) coopit multitu
Matt.9. dinē pctōrū. Hoc & ille palyticꝰ in euangelio duplex atq;
celerrimū potētiſſimæ bonitatis pſenſit beneficium,priꝰ
mente quàm carne curatꝰ. Sed aliud eſt celerē adipiſci ue-
niam peccatorū:& aliud de ip̄is ſceleribus ad infulas mox
Matt.9. prouehi dignitatum. Video tñ mattheū de theloneo ad
apoſtolatus culmen aſſumptum: ſed hoc me rurſum con-
turbat,ꝙ non prius audierit cum cæteris apoſtolis ſuis.
Ite in orbem uniuerſum,prædicate euāgelium omni crea Mar.16.
turæ:quàm egerit pœnitētiā:multo tempore ac labore ſe-
quendo dñm quocunq; iret: permanens cum eo in tēta-
tionibus ſuis. Sed & ſi occurrat de Ambroſio,ꝙ de tribu
nalibus ad ſacerdotium raptus fuerit: non me ualde con-
fortat:cum à puero mundam in mundo duxerit uitam:&
ſic etiam fuga & latebris, multiſq; diſſimulationum mo-
dis declinare conatus ſit. Si de ſaulo quoq; factus repēte
paulus,repente uas electionis,repente doctor gentiū, in
exemplum adducitur:hoc exēpli euacuat ſimilitudinem,
ꝙ ille ideò miſericordiam conſecutus ſit, quia ignorans 1.Thi.1.
ipſo teſte peccauit,manēs in īcredulitate. Quāquā ſi tale
quippiam q̄nq; bene & utiliter factū fuiſſe agnoſcitur,de
quo dici ueraciter poſſit. Hæc eſt mutatio dexteræ excel- Pſal.76.
ſi:nō tam exemplū quàm miraculum afferre debeat. Hæc
interim à me ad id q̄d quæritis ſuſpenſiue reſponſa ſuffi-
ciant. Neq; enim poſſum unde certus nō ſum, certā pro-
ferre ſententiam. Sic contingere debet quærenti rem ubi
nō ſit. Sermo à propheta,conſiliū à ſapiente quærendum
eſt. Nūquid enim de luto limpidum quippiā haurire po-
teſtis? Vnum tamen eſt quod amico abſq; periculo,& ne-
quaquā ſine fructu impēdere poſſumus:nr̄æ uidelicet pro
hac re orationis ad deum qualecūq; ſuffragium. Deo er-
go relinquentes ſui quod ignoramus ſecretum conſilij:
ipſum ſupplici deuotiōe & deuota ſupplicatione p̄camur
ut in uobis & de uobis operetur quod & ſe deceat:& uo-
bis expediat. Habetis autem dominum Norbertum:quē
meliꝰ præſentem præſens de talibꝰ interrogare poteſtis.
Nam tanto uir ille in diuinis apperiēdis myſterijs nobis
promptior:quanto & deo propior eſſe cognoſcitur.

Ad eundem iam archiepiſcopum Colonieſem.
Epiſtola. IX.

D Ignationis ueſtræ ſuſcepi ſcripta deuotꝰ,& ad
iniuncta ſolicitus fui:& ſi profui,uos probabi-
tis. Sed de hoc ſatis. Porrò in eadem charitate
audeo quæ ſequuntur. Si cuſtos qui uocātur
ad miniſterium,conſtat eligi & ad regnum:profecto ſecu-
rus eſt colonieſis archiepiſcopus. Q̄ ſi etiā & ſaulē in re-
gno,& iudam in ſacerdotio legitur elegiſſe nō aliꝰ quàm
ipſe deus,& non poteſt ſolui ſcriptura quæ hoc aſſerit:ti- 1.Tim.1.
meat neceſſe eſt & colonienſis archiep̄s. Si uero (q̄d uerū
eſt) & illa ſentētia hodie quoq; uiget,quia nō multos no-
biles,non multos potētes,nō multos ſapiētes elegit deꝰ:
nūquid non triplicem quoq; habet timēdi cauſam colo-
nienſis archiepiſcopus? Curemus ergo in alto poſiti, nō
altum ſapere,ſed timere:ſed humilibus cōſentire. Princi-
pem,inquit,te coſtituerunt:eſto in illis tāquam unus ex
illis. Et iterum. Quāto maior es:tanto humilia te in omni- Eccl'.32.
bus. Sapiens eſt qui hoc conſulit:quippe haud ſecus ſen- Eccli.3.
tiens ab ipſa ſapiētia quæ ait. Qui maior eſt ueſtrum: fiat
ſicut iunior. Alioquin iudicium durum his qui præſunt: Luc.22.
timeat poteſtas. Seruus quoq; ſciēs uoluntatem domini
ſui,& nō faciens digna,uapulabit multis. Timeat qui co-
gnouit literaturam. Timeat nobilis:quia iudex omnium,
nō eſt acceptor perſonarum. Iſte profecto neceſſarij timo-
ris funiculus triplex,difficile rumpitur. Durúſne uideor
quia non blandior:ꝙ metum incutio,ꝙ amico cupio ini-
tium ſapiētiæ? Sic mihi contingat ſemper beare amicos:
id eſt terrēdo ſalubriter,nō adulando fallaciter. Ad illud
me prouocat qui dicit. Beatus homo qui ſemper eſt paui-
dus. Ab hoc reuocat qui ait. Populę meus qui te beatifi- Prouer.28
cant:in errorem inducunt. Eſaiæ.3.

Ad eundem. Epiſtola. X.

H Orrēdum punire nefas, etſi duplici ratione
incumbat uobis,tum pro debito uidelicet offi
cij, tum quia & apoſtolica iniūgit auctoritas:
puto tñ ꝙ nō ſuperuacua in re tanta, etiā ami-
ci cōmonitio accedit. Hoc aūt eſt ꝙ amicū & patrē cupi-
mus eſſe ammonitū:ut hæc ipſa ultio q̄ faciēda eſt,eo q̄q;
zelo quo

zelo quo facienda eſt fiat:quatenus nō ſolum præſens fa-
cinus multatum eſſe uideatur:ſed etiam à ſimili temerita-
te audiens omnis malignitas compeſcatur.

Ad Cartuſienſes & Guidoni priori. Ep'a. XL.

I Nter pr̄es reuerēdiſſimis & inter amicos
chariſſimis Guidoni priori cartuſieſi:cæ
teriſq; ſctis qui cū eo ſunt:frater Bernar-
dus de clara ualle ſalutē æternā. ¶ Sancti-
tatis ueſtræ literas tā lætus accepi:quàm
auidus & olim deſiderauerā. Legi eas, &
quas uoluebā in ore literas: ſcintillas ſentiebā i pectore:
quibus & cōcaluit cor meū intra me, tanquā ex illo igne
quē dñs miſit in terrā. O quātus in illis meditatiōibus ex
ardeſcit ignis:è quibus huiuſcemodi euolāt ſcītillæ. Vr̄a
illa ſuccēſa & ſuccendens ſalutatio ſic mihi (ut uerum fa-
tear) accepta fuit & eſt:quaſi nō ab hoīe,ſed certiſſime ab
illo q̄ mandat ſalutes iacob,deſcēdere uideret. Non me ſa
nè arbitror ſalutatū in uia:nō in trāſitu:nō ueluti ex occa
ſione (ut aſſolet) conſuetudinis:ſed plane ex uiſceribꝰ,ut
ſentio,charitatis ꝓdijt hæc tā grata & inopinata benedi-
ctio. Bñdicti uos à dño qui me in benedictionibꝰ dulce-
dinis tantæ preuenire curaſtis: ut daret puero ur̄o uobis
primū ſcribentibus fiducia reſcribendi:ſcribere quidē ad
uos iam pridem geſtienti: ſed non præſumenti. Verebar
nimirum ſanctam quā in domino habetis importunis ſcri
ptitationibus infeſtare q̄etē:fuge illud ueſtrum ſacrumq;
ſilētiū à ſeculo:ſuſurriū cū deo:uel ad modicum interrum
pere:noſtraq; ingerere auribꝰ ſecretis penitus occupatis
ſupnis eulogijs. Timebā omnino moleſtus fieri: uel moy
ſi in monte,uel heliæ in deſerto:aut certe excubanti in tē
plo ſamueli:ſi diuinis intētiſſimos confabulationibus ali
1.Reg.3. quatenus auocare tentaſſem. Clamat ſamuel:loquere do-
mine, quia audit ſeruus tuus:& ego me audiri præſume
rem? Timebam inquā ne ſi & dauid elōganti ſe fugienti
manētiq; in ſolitudine:importunus inſiſterem: indignās
excuſaret & diceret. Sine me,nō audio te modo:audiā po
Pſal.84. tius quod dulcius auſculto. Audiam q̄d loquat ī me dñs
deus: quoniā loquet pacē in plebē ſua: & ſup ſctōs ſuos,
Pſal.118. & in eos qui conuertunt ad cor. Aut certe illud. Declina
te à me maligni:& ſcrutabor mandata dei mei. Quid em?
Egóne tam temerarius eſſem:ut inter ſponſi brachia ſua-
uiter quieſcentem auderem ſuſcitare dilectā quouſq; uel
let ipſa? Putarem illico auditurum me ab illa. Noli mihi
Can.2. moleſtus eſſe. Ego dilecto meo,& dilectus meus mihi:qui
paſcitur inter lilia. Verū quod nō audeo ego:audet cha-
ritas:& cum omni fiducia pulſat ad oſtium amici: nequa-
quam putans pati ſe debere repulſam: quæ amicitiarum
matrem ſe nouit:nec ueretur ueſtrū etſi gratiſſimū pauli-
ſper inquietare ocium, propter ſuū negocium. Ipſa pro-
fecto:ipſa cum uult facit uos excedere deo. Ipſa & cū uo-
luit fecit ſobrios nobis: adeo ut minime duceretis indi-
gnū,me nō modo ſuſtinere loquentē,ſed tacentem inſup
benigne prouocare. Amplector benignitatem,dignatio-
nem ammiror,laudo & ueneror puritatem qua de noſtris
profectibus quos putatis: tāta in domino exultatiōe glo
riamini: Glorior & ego plurimū tanto teſtimonio:& ſer-
uorum dei tam grata quàm gratuita admodum familiari-
tate delector. Hæc iā gloria mea:hoc gaudium meum:hæ
deliciæ cordis mei: ꝙ non fruſtra leuauerim oculos meos
in mōtes:unde q̄ppe iā non mediocre uenit auxiliū mihi.
Hi iā nobis ſtillarūt mōtes dulcedinē: & adhuc ſpero q̄a
ſtillabūt quouſq; ualles noſtræ abūdabūt frumēto. Feſti-
uus enī erit mihi dies ille ducendus: & memoriale ſempi
ternū:ī quo uirū illū uidere ac ſuſcipe merui:p quē factū
eſt ut in cordibus ueſtris ego reciperer. Et quidē iā ante
receperatis ut apparet in literis ueſtris: ſed nūc arctius ut
cōperi ꝙ familiarius,cū ille nobis retulit de me quædam:
quæ etſi non probauerit: putauit tamen. Fidelis quippe
& religioſus:abſit ut aliter loqueret: quàm credidit. En
Mat.10. reuera in me experior q̄d ait ſaluator. Qui recipit iuſtum
in nomine iuſti, mercedē iuſti accipiet mercedē quippe
iuſti dixerim ꝙ iuſtus reputor:non ob aliud niſi ꝙ iuſtum
recepi. Nam ſi qua ſuperaddita ſunt: ea iuſtus nō tam ex
ueritate rei,quàm ex puritate ſui locutꝰ eſt. Audiſtis,cre-
didiſtis,exultaſtis,ſcripſiſtis, & me nō parum lætificaſtis:
non ſolum ꝙ aliquem locū gratiæ,& locū non mediocrē
apud ueſtrā merui ſanctitatē:ſed & ꝙ nobis ueſtrorū non
parua ex parte puritas animorū innotuit. Paucis pro cer-
to aperuiſtis,cuiꝰ ſpiritus eſtis. Gaudeo proinde mihi gau
deo & uobis:meæ utilitati, & ueſtræ ſynceritati. Illa ſiq̄-
dem uera & ſyncera eſt charitas:& omnino de corde puro
& conſcientia bona,& fide non ficta iudicanda procedere
qua proximi bonum æquè ut noſtrū diligimꝰ. Nam qui
magis aut certè ſolum diligit ſuum:conuincitur nō caſte
diligere bonū:quod utiq; propter ſe diligit,non propter
ipſum. Et hic talis non poteſt obedire prophetæ, qui ait.
Confitemini domino quoniam bonus. Confitetur quidē Pſal.117.
quia fortaſſis bonus eſt ſibi:non autē q̄m bonus eſt in ſe.
Quapropter nouerit in ſe dirigi illud ab eodē propheta
opprobrium. Cōfitebit tibi,cū benefeceris ei. Eſt qui cō Pſa.48.
fitetur domino,q̄m potēs eſt:& eſt qui confitetur,quoniā
ſibi bonus eſt:& itē qui confitetur q̄m ſimpliciter bonus
eſt. Primꝰ ſeruus eſt,& timet ſibi:ſecūdus mercenariꝰ eſt,
& cupit ſibi:tertius filiꝰ,& defert patri. Itaq; & q̄ timet,
& qui cupit,uterq; pro ſe agūt. Sola quæ in filio eſt cha-
ritas:nō quærit quæ ſua ſunt. Quamobrē puto de illa di-
ctum. Lex domini immaculata,conuertens animas:ꝙ ſo-
la uidelicet ſit quæ ab amore ſui & mundi auertere poſſit Pſa.18.
animū, & in deum dirigere. Nec timor quippe nec amor
priuatus conuertit animā. Mutant interdum uultum uel
actum:affectū nunquā. Facit quidem etiam ſeruus nonnū
quam opus dei quia non ſponte,in ſua adhuc duritia per
manere conuincitur. Facit & mercenarius:ſed quia non
gratis,ꝓpria trahi cupiditate cognoſcit. Porrò ubi pro-
prietas,ibi ſingularitas. Vbi autē ſingularitas,ibi angu-
lus. Vbi uerò angulus,ibi ſine dubio ſordes,ſiue rubigo.
Sit itaq; ſeruo ſua lex timor ip̄e quo cōſtringit:ſit merce
nario ſua cupiditas,qua & ipſa arctatur:quoniam ab ipſa
tentatur abſtractus & illectus. Sed harum nulla aut ſine
macula eſt, aut animas conuertere poteſt. Charitas uero
conuertit animas:quas facit & uoluntarias. Porrò in eo
eam dixerim immaculatam:ꝙ nil ſibi de ſuo retinere con-
ſueuit. Cui nempe de proprio nihil eſt:totū ꝑfecto quod
habet,dei eſt. Quod autem dei eſt:immundum eſſe nō po-
teſt. Lex ergo domini immaculata,charitas eſt: que non
quod ſibi utile eſt quærit,ſed quod multis. Lex autem do
mini dicitur: ſiue ꝙ ipſe ex ea uiuat:ſiue ꝙ eam nullus ni-
ſi eius dono poſſideat. Nec abſurdum uideatur quod di-
xi,etiam deum uiuere ex lege: cum nō alia dixerim quàm
charitate. Quid uerò in ſumma & beata illa trinitate ſum-
mam & ineffabilem illam conſeruat unitatē niſi charitas?
Lex eſt ergo,& lex domini charitas:quæ trinitatē in uni-
tate quodommodo cohibet: & colligat in uinculo pacis.
Nemo tamen me exiſtimet charitatē hic accipere qualita
tem,uel aliquod accidēs: alioquin in deo dicerem (quod
abſit) eſſe aliquid quod deus non eſt: ſed ſubſtantiā illam
diuinam: quod utiq; nec nouum nec inſolitum eſt dicen-
te ioanne. Deus charitas eſt. Dicitur ergo recte charitas,
& deus,& dei donū. Itaq; charitas dat charitatē:ſubſtan- 1.Ioā.4.
tia accidentalem. Vbi dantē ſignificat:nomē eſt ſubſtan-
tiæ. Vbi donū,qualitatis. Hæc eſt lex æterna:creatrix &
gubernatrix uniuerſitatis. Siquidem in pondere,& men-
ſura,& numero per eā facta ſunt uniuerſa: & nihil ſine le-
ge relinquitur cum ipſa quoq; lex omniū ſine lege nō ſit,
non tamen alia quam ſeipſa,qua & ſeipſam etſi non crea-
uit:regit tamen. Cæterum ſeruus & mercenarius habent
legem non à dño:ſed quā ipſi ſibi fecerunt:ille deum non
amando:iſte plus aliud amando. Habent inquam legem
non domini,ſed ſuam:illi tamen quæ domini eſt ſubiectā.
Et quidem ſuā ſibi quiſq; legem facere potuerūt: non ta-
men eā incōmutabili æternæ legis ordini ſubducere po-
tuerunt. Tunc autem dixerim quēq; ſibi ſuam feciſſe le-

gem,quando cõmuni & æternæ legi propriam prætulit
uoluntatem:peruerſæ utiq; uolens ſuum imitari creato-
rem:ut ſicut ipſe ſibi lex,ſuiq; iuris eſt:ita is quoq; ſeipſm̄
regeret:& legē ſibi ſuam faceret uoluntatē:graue utiq;&
importabile iugū ſup oēs filios adā: heu inclinās & icur-
uās ceruices nr̃as: adeò ut uita nr̃a inferno apropinqua-
uerit. Infelix ego homo:qs me liberabit de corpore mor-
tis huius? Quo utiq; ſic premor: ut niſi quia dominꝰ ad-
iuuit me: paulominus habitaſſet in inferno anima mea.
Sub hoc onere grauatꝰ gemebat q̃ dicebat. Quare poſui-
Iob. 7. ſti me contrarium tibi:& factus ſum mihimetipſi grauis?
Vbi dixit factus ſum mihimetipſi grauis:oſtendit ꝙ lex
ipſe ſibi eſſet:nec alius hoc quàm ipſe ſibi feciſſet. Quod
autem deo loquens præmiſit: poſuiſti me contrarium ti-
bi:dei ſe tamen non effugiſſe legem indicauit. Hoc quip-
pe ad æternam iuſtamq; legem dei pertinuit:ut qui à deo
noluit ſuauiter regi pœnaliter à ſeipſo regeretur: quiſq;
ſponte iugum ſuaue & onus leue charitatis abiecit, por-
priæ uoluntatis onus importabile pateret inuitus. Miro
itaq; modo æterna lex fugitiuū ſuum,& poſuit ſibi cõtra-
rium,& retinuit ſubiectū: dum uidelicet nec iuſtitiæ pro
meritis legem euaſit,nec tamē cum deo in ſua luce, in ſua
requie,in ſua gloria remanſit: ſubiectus poteſtati & ſub-
Ibidem. motus felicitati. Domine deus cur non tollis peccatum
meum: & quare non aufers iniquitatem meam: ut abie-
cta graui ſarcina propriæ uoluntatis,ſub leui onere chari-
tatis reſpirē: nec iam ſeruili timore coerceat: nec merce-
naria cupiditate illiciar:ſed agar ſpiritu tuo,ſpiritu liber-
tatis,quo aguntur filij tui:qui teſtimonium reddat ſpiri-
tui meo ꝙ & ego ſim unus ex filijs, dum eadem lex mihi
Rom.13. fuerit quæ & tibi:& ſicut tu es,ita & ipſe ſim in hoc mū-
do? Hi ſiquidem qui hoc faciūt quod ait apoſtolus. Ne-
mini quicquā debeatis,niſi ut inuicem diligatis: procul-
dubio ſicut deus eſt, & ipſi ſunt in hoc mundo:nec ſerui
aut mercenarij ſunt,ſed filij. Itaq; nec filij ſunt ſine lege:ni
ſi fortè aliquis aliter ſentiat propter hoc quod ſcriptum
1.Tim.1 eſt. Iuſtis non eſt lex poſita. Sed ſciendum eſt ꝙ alia lex eſt
promulgata à ſpiritu ſeruitutis in timore:alia à ſpiritu li-
bertatis data in ſuauitate. Nec ſub illa coguntur eſſe filij:
nec ſine iſta patiunt̃. Vis audire quia iuſtis nõ eſt lex poſi
Rom. 8. ta? Non accepiſtis,inquit, ſpiritum ſeruitutis iterū in ti-
more. Vis audire ꝙ tamen ſine lege charitatis non ſint?
Ibidem. Sed accepiſtis,ait, ſpiritū adoptionis filiorum. Deni-
q; audi iuſtum utrumq; de ſe fatentem:& ꝙ non ſit ſub le-
1.Co.9. ge:nec tamen ſit ſine lege. Factus ſum,inquit,his qui ſub
lege erant,quaſi ſub lege eſſem: cum ipſe nõ eſſem ſub le-
ge. His qui ſine lege erant:tanquā ſine lege eſſem,cum ſi-
ne lege dei non eſſem,ſed in lege eſſem chriſti. Vnde apte
non dicitur. Iuſti non habent legem:aut iuſti ſunt ſine le-
ge:ſed iuſtis non eſt lex poſita: hoc eſt nõ tanquā inuitis
impoſita:ſed uoluntarijs eò liberaliter data:quò ſuauiter
inſpirata. Vnde & pulchre dn̄s. Tollite,ait, iugum meum
Mat.11. ſuper uos. Ac ſi diceret. Nõ impono inuitis:ſed uos tolli-
te ſi uultis. Alioqnin nõ requiē,ſed laborē inuenietis aīa-
bus ueſtris. Bona itaq; lex charitas & ſuauis:q̃ non ſolum
leuiter ſuauiterq; portatur:ſed etiā ſeruorū & mercena-
riorū leges portabiles ac leues reddit:quas utiq; non de-
Matt.5. ſtruit:ſed facit ut impleātur,dicente dn̄o. Non ueni legē
ſoluere,ſed adimplere. Illam tēperat,iſtā ordinat,utranq;
leuigat. Nunquā erit charitas ſine timore,ſed caſto:nun-
quàm ſine cupiditate,ſed ordiāta. Implet ergo charitas
legē ſerui,cū infundit deuotionē:iplet & mercenarij,cū
ordinat cupiditatem. Porrò timori permixta deuotio
ipſum nõ annulat:ſed caſtificat. Pœna tantum tollitur ſi-
ne qua eſſe non potuit dum fuit ſeruilis: & timor manet
Pſal.18. in ſeculū ſeculi caſtus & filialis. Nā ꝙ legit̃. Perfecta chari
1.Ioā.4. tas foras mittit timorē: Pœna intelligēda eſt,quæ ſeruili
(ut diximus) nūquā deeſt timori:illo ſcilicet genere locu
tionis:quo ſæpe cauſa ponitur ꝓ effectu. Deinde cupidi-
tas tunc rectè à ſuperueniēte charitate ordinatur:cū ma-
la quidē penitus reſpuunt̃: bonis uerò meliora proferū-
tur:nec bona niſi propter meliora appetuntur. Quod cū
plenè per dei gratiā aſſecutū fuerit:diliget corpus & uni
uerſa corporis bona tm̄ propter aīam:anima ꝓpter deū:
deus autē propter ſeipſum. Verūtamen quia carnales ſu-
mus,& de carnis cõcupiſcentia naſcimur,neceſſe eſt cupi
ditas uel amor noſter a carne incipiat:quæ ſi recto ordine
dirigitur, quibuſdam ſuis gradibus duce gratia profi-
ciens,ſpiritu tandē cõſummabitur:quia non prius quod
ſpirituale:ſed quod animale,deinde quod ſpirituale. Et
prius neceſſe eſt,portemus imaginē terreſtris:deinde cæ-
leſtis. In primis ergo diligit ſeipſum homo propter ſe. Ca
ro quippe eſt:& nil ſapere ualet præter ſe. Cumq; ſe uidet
per ſe nõ poſſe ſubſiſtere:deū ſibi quaſi neceſſariū incipit
per fidē inqrere & diligere. Diligit itaq; in ſecūdo gradu
deū:ſed ꝓpter ſe,nõ ꝓpter ipſum. At uerò cū ipſum cœpe
rit occaſione propriæ neceſſitatis colere & frequētare co
gitando,legēdo,orando,obediendo:quadā huiuſcemodi
familiaritate paulatim ſenſimq; deus innoteſcit,cõſequē-
ter & dulceſcit:& ſic guſtato quàm ſuauis eſt dn̄s,tranſit
ad tertiū gradū ut diligat deū,nõ iā ꝓpter ſe,ſed propter
ipſum. Sanè in hoc gradu ſtatur:& neſcio ſi à quoquā ho
minū quartus in hac uita perfecte apprehēditur:ut ſe ſci-
licet homo diligat tm̄ ꝓpter deū. Aſſerāt hoc ſi qui exper-
ti ſunt:mihi fateor impoſſibile uidetur. Erit aūt procul-
dubio cū introductus fuerit ſeruus bonꝰ & fidelis in gau-
dium dn̄i ſui:& inebriatus ab ubertate domus dei. Quaſi
enim ebrius miro quodā modo oblitus ſui:& à ſe penitus
uelut deficiens totus purget in deum:& deinceps adhæ-
rens ei unus ſpūs erit. Arbitror hoc prophetā ſenſiſſe, cū
diceret. Introibo in potentias dn̄i:dn̄e memorabor iuſti- Pſal. 7.
tiæ ſuæ ſolius. Sciebat profectò cū introiret i ſpūales po-
tentias dn̄i:exutum ſe iri uniuerſis infirmitatibus carnis:
ut iam nil de carne haberet cogitare:ſed totus in ſpiritu
memoraretur iuſticiæ dei ſolius. Tunc pro certo ſingula
chriſti membra dicere poterunt de ſe,quod paulus aiebat
de capite:Et ſi cognouimus ſm̄ carnem chriſtum:ſed nūc 2.Co.15.
iam nõ nouimus. Nemo ibi ſe cognoſcit ſm̄ carnē: qa ca- 2.Co.15
ro & ſanguis regnū dei nõ poſſidebunt. Nõ ꝙ carnis ſub
ſtantia illic futura non ſit:ſed ꝙ carnalis omnis neceſſitu-
do ſit defutura, carniſq; amor amore ſpiritus abſorben-
dus & infirmæ quæ nūc ſunt humanæ affectiones :in diui-
nas quaſdm potētias habeāt cõmutari. Tūc ſagena cha-
ritatis quæ nūc tracta per hoc mare magnū & ſpatioſum,
ex omni genere piſcium congregare non deſinit:cum per
ducta ad littus fuerit:malos foras mittens,bonos ſolum
modo retinebit. Siquidem in hac uita ex omni genere pi-
ſcium intra ſinum ſuæ latitudinis,charitatis rhete cõclu-
dit:ubi ſe pro tempore omnibus cõformās:omniūq; in ſe,
ſiue aduerſa,ſiue proſpera traijciens ac ſua quodammodo
faciens,non ſolum gaudere cum gaudentibus,ſed etiam
flere cū flentibus conſueuit. Sed cum peruenerit ad littus
uelut malos piſces omne quod triſte patitur foras mittēs,
ſola quæ placere & iocunda eſſe poterunt,retinebit. Num
quid enim tunc (uerbi gratia) paulus aut infirmabit̃ cum
infirmis:aut uretur pro ſcandalizatis:ubi ſcandala & infir
mitas procul erunt? Aut certe lugebit eos qui ante non
egerunt pœnitentiam, ubi certum eſt ſic neminem ſanè
fore qui pœniteat:quomodo qui peccet non erit? Abſit
autem ut uel eos qui ignibus æternis cum diabolo & an-
gelis eius deputandi ſunt:plangat & defleat in illa ciuita-
te quam fluminis impetus lætificat: cuius diligit domi-
nus portas ſuper oīa tabernacula iacob:ꝙ uidelicet in ta-
bernaculis etſi quando gaudetur de uictoria, laboratur
tamen in pugna,& plerūq; periclitatur de uita:in illa au-
tem patria nulla prorſus admittatur aduerſitas, ſiue triſti
tia quemadmodum de illa canitur. Sicut lætantium oīm
habitatio eſt in te. Et rurſum. Lætitia ſempiterna erit eis. Pſal. 18.
Deniq; quomodo miſericordiæ recordabitur:ubi memo Eſai. 6.
rabitur iuſtitiæ dei ſolius? Proinde ubi iam non erit miſe
riæ locus,aut miſericordiæ tēpus:nullꝰ ꝓfectò eſſe pote
rit miſerationis affectus. Longum quidē adhuc texere ſer-

monem

monē inſatiabili colloquendi ad uos deſiderio pulſor fra
tres mei chariſſimi & deſideratiſſimi: ſed tria ſunt quæ
finem indicūt. Primū quidem ꝙ maxime uereor, ne fiam
oneroſus uobis. Secundum:quia pudet loquacitas. Ter-
tiū:ꝙ domeſticis urgeor curis. In fine precor miſeremini
mei:& ſi exultaſtis in bonis de me tantum auditis: certis
quæſo cõpatimini malis. Vidit fortaſſis qui uobis ea nar
rauit,aliqua parua:& de paruis grandia æſtimauit. Vr̃a
autem ſynceritas facile credidit,qđ libēter audiuit. Gra-
tulor quidē de charitate,quæ omnia credit:ſed cõfundor
ꝓ ueritate,quæ omnia nouit. Volo uos mihi credere, de
me magis quàm alteri qui tantum uidet in facie. Nemo
quippe ſcit quæ ſunt in homine:niſi ſpiritꝰ hominis qui
in eo eſt. Dico uobis ego qui de me loquor nõ ex conie-
ctura,ſed ex ſentētia, nõ ſum talis qualis putor uel dicor
quod quidem tam ſecurus fateor quàm certus experior:
ita ut nil malim ueſtris orationibus ſpecialiter obtinere,
quàm ut talis fiam,qualem literæ ueſtræ prædicant.

Ad eoſdem:in qua ſupplicat ut orent pro ipſo.
Epiſtola. XII.

AMantiſſimo dn̄o & reuerēdiſſimo patri
Guigoni priori cartuſiēſi: & ſanctis fra-
tribus adhærētibus ei:frater Bernardus
de claraualle:modicū id qđ eſt. ¶ Primū
ꝙ accedēs ad partes illas nõ adieci pue-
nire uſq; ad uos uidere facies ueſtras,
rememorari iniquitates & neceſſitates meas:etſi forſitan
uobis ſatiſfacere poſſum:mihi fateor nõ poſſum. Iraſcor
occupatiõibꝰ meis:qbꝰ factū eſt,nõ ut neglexerim:ſed ut
nequerim. Hoc frequēter patior, & ideo frequenter ira-
ſcor:dignus utinā cui omnis ſctūs condoleat. Alioquin
dupliciter miſer ſum:ſi nec miſerabilis ſum. Ego uero fra-
ternæ pietati locū in me oſtēdo nõ meritum. Miſeremini
mei,nõ quia dignus:ſed qm̄ inops & paup ſum ego. Iu-
ſtitia meritū quærit:miſericordia miſeriā intuetur. Vera
miſericordia nõ iudicat,ſed afficit: nõ nititur diſcuſſione,
occaſione cõtēta. Non eīm expectat̃ ratio, ubi affectio tra
hit. Lugebat ſamuel ſaul,miſerās nõ deliberās. Fundebat
lachrymas dauid filio parricidæ:etſi nõ ꝓfuturas,pias tm̄.
Ita & uos miſeremini mei:nõ quia merui,ſed quia egeo,
miſeremini tanquā miſericordiā conſecuti à domino: ut
ſine timore à mundi tumultibus liberati ſeruiatis ei. Fœ
lices quos abſcondit in tabernaculo ſuo in die malorum
in umbra alarum ſuarum ſperantes, donec tranſeat ini-
quitas. Cæterum ego infœlix : pauper & nudus ho-
mo natus ad laborem : implumis auicula penè om-
ni tempore nidulo exulās:uēto expoſita & turbini: tur-
batus ſum & motꝰ ſum ſicut ebrius:& oīs ſcīētia mea de-
uorata ē. Miſemini ꝓinde:& ſi nil meriti certè ſic affecti.

Ad dn̄m papam Honorium. Epiſtola. XIII.

SVmmo põtifici Honorio:frater quidē ꝓfeſſio
ne monachus:conuerſatione peccator: ſeipſm̄
quātillus eſt. ¶ Aiūt apud uos plus ualere pau
peris precem:quàm potentis uultum. De qua
ueſtra ſingulari dignatione tam ſancta opinio facit me di
gnitatis celſitudinem non uereri, quominus audeam lo-
qui ad uos,id præſertim quod charitas ſuggerit (De ec-
cleſia dico dn̄e cathalaunenſi:cuius quantū in me eſt,nec
ualeo nec debeo diſſimulare periculū.) Videmus nimirū
iam iāq; imminere,ſentimus nos qui uicini ſumus, pacē ui-
delicet memoratæ eccleſiæ grauiter mox eſſe tubandā:ſi
electiõi illuſtris illius uiri,id eſt magiſtri Alberici: in quā
utiq; totus tā clerus quàm populus pari uoto & uoce cõ
uenerant,& cõueniunt:ueſtræ pietatis aſſenſum impetra
re nequiuerint. De qua re ſi & noſtra quæritur aut curat̃
ſentētia:nouimus hominē ſanæ fidei & doctrinæ hactenꝰ
extitiſſe: in diuinis pariter & hūanis prudētē eſſe:& ſpe-
ramꝰ in domo dei (ſi tm̄ ipſe elegit eū) fore uas in honorē:
& utilē futurū nõ ſolū illi:ſed & oī gallicanæ eccliæ. Ve-
ſtræ iā diſcretiõis eſt iudicare,an merito flagitet̃ à uobis
faciēda diſpenſatio:unde talis põt ſperati recompēſatio.

Ad eundem dominum Honorium papam.
Epiſtola. XIIII.

SVmmo pontifici Honorio: frater Bernardus
abbas clareuallis ſalutem: & ſi qd poteſt pecca
toris oratio. ¶ Quāto ad uos timore ſcribā no
uit ipſe quē timemꝰ in uobis. Sed ut audeam,
domina charitas facit:quippe quæ imperat & uobis. Pro
eccleſia Diuionenſi rogatus, ſuſcepi facere precē: ſed qd
potiſſimum precari debeam,penè dubito. Nam ſicut ten
tare aliquid uel prece uel precio aduerſus iuſtitiam ini-
quum eſt:ſic pro iuſtitia multum laborare apud iuſtitiæ
amatorem, ſuperfluum. Verū et nos quid oremus ſicut
oportet neſcimus:confidimus tamē ꝙ ueſtra benignitas
præſertim in cauſa religioſorum ocioſa eſſe non poterit.
Et quidem ſanctitatis ueſtræ prudentia ſolicitaq; diſcuſ-
ſio,quid inuentura ſit ego neſcio:ſed hoc dico qđ audi-
ui,& frequenter audio,quia uidelicet longo & incõcuſſo
tenore fertur Diuionenſis eccleſia poſſediſſe ea de quibꝰ
aduerſus eam cauſantur Lexouienſes:ita ut hi qui uiden
tur antiquiores de uicinis,mirentur & indignentur: no-
uam abominantes calumniam.

Ad Haimericum cancellarium,unde ſupra.
Epiſtola. XV.

VIro illuſtri domino Haimerico apoſtolicæ ſe-
dis cancellario,B.de claraualle,quæ retro ſunt
obliuiſci:& ad ea quæ ante ſunt,apoſtolum ſe-
qui. ¶ Nõ latet amicos noſtros ꝙ me familiari
affectu diligitis : & tantæ mihi fœlicitatis fructum inui-
dēt,ſi ſolus habere uoluero. Monachi Diuionēſes ob an-
tiquā illius eccleſiæ religionē,mihi chariſſimi ſunt. Sen-
tiāt ſi placet, ꝙ non ſit amor ocioſus: ſiue ueſter ad nos:
ſiue noſter ad illos; ſalua tamen in omnibꝰ iuſtitia:cõtra
quam ne amicum quidem reſpicere fas eſt.

Ad Petrum preſbyterum cardinalē, unde ſupra:
Epiſtola. XVI.

CHariſſimo domino ſuo Petro preſbytero car-
dinali:frater Bernardus abbas clareuallis,ſalu
tem & nõ in uia. ¶ Ego cauſam non habe: cau-
ſam tamen Diuionenſis monachorū,quia uiri
religioſi ſunt, meā facio. Manutenete eā, ut meā. Sic tm̄
meam:ut & iuſtitiæ ſit. Quod utiq; & nos confidimus,&
tota ferè patria teſtatur.

Ad Petrū diaconū cardinalē legatū,unde ſupra.
Epiſtola. XVII.

DOmino uenerabili Petro Ro. eccleſiæ diaco-
no cardinali & legato:frater Bernardꝰ ſeipſm̄
quantū põt. ¶ Quòd ad uos non ueni ut man-
daſtis,non mea pigritia: ſed cauſa fuit nõ con-
tēnēda. Siqdē ſalua ueſtra oīmq; bonorū reuerētia mihi
ꝓpoſitū eſt nequaquā egredi de monaſterio: niſi certis
ex cauſis. Quarum utiq; nulla modo ſe obtulit ut licite
poſſem ueſtræ in hoc,imo & noſtræ ſatisfacere uolūtati.
Verū uos quid facitis de eo qđ iamdudū ueſtrarū prio-
rum literarum ꝓmiſſione tenemus : ueſtro ſcilicet quem
adhuc ſuſtinemus aduentu? Quæ illa deinde ſcripta ſint,
quæ & ante nobis fieri iuſſiſtis,& nunc requiritis,omni-
no neſcimus: ideoq; nihil parauimus. Ego enim neſcio
me quippiam quandoq; ſcriptitaſſe de moralibus, quod
ueſtræ excellentiæ ſtudio dignum putem. Aliqui fratres
nonnulla ex his quæ me coram audiere loquentem, ſtilo
ſuo excepere. Quorum unus uobis præſto eſt : præcētor
uidelicet Trecēſis: & archidiaconus Gebuinus: & facile
poteſtis habere ſi qua placēt: q̃ ab illo excerpta ſunt. Ta-
men ſi curæ uobis, aut curis quādoq; ueſtris uacuū fue-
rit:& ita dignū iudicatis, dignitatis uidelicet ueſtræ ꝓ-
miſſam p̄ſentiā expectātibus exhibere filiolis:tūc ſi quid
in manibꝰ inuentū,aut noſtro poſſe, adhuc elaborari ſtu
dio uiſum fuerit qđ fortè delectet,ueſtræ oīno ꝓ uiribus
nõ deero uolūtati. Diligimus eīm bonā famā ueſtrā:reue-
remur quā in uobis audiuimus circa res dei ſolicitudinē
& ſynceritatē:& ideo ualde gratū habemus,ſi noſtra uo-

bis forte in aliquo eſſe poſſit officioſa ruſticitas.
Ad eundem Petrum. Epiſtola.XVIII.
CVm totū me dedero uobis:parum eſt ut digne
mihi uidear recōpenſaſſe, uel dimidium bene-
uolentiæ quam erga noſtrā humilitatē habe-
re uos aiunt.Gaudeo quidem de gratia:ſed tē-
perat fateor pro tanto fauore lætitiam, ꝙ eūdem mihi fa-
uorem nō opus ſed opinio acquiſierit.Pudet nimirū grā
diter exultare;cum ſentio in me uenerari, uel diligi, non
quidem quod ſum,ſed qđ putor. Neqꝫ enim ego tūc di-
ligor,quādo ſic diligor:ſed neſcio quid in me pro me,qđ
non ſum ego.Imo ut uerius loquar,non neſcio: nam cer-
tiſſime ſcio ꝙ nihil.Nihil enim proculdubio eſt , quicqd
putatur & non eſt.Porrò cum amaꝛ quod nō eſt, ſed eſſe
putatur:non amor uel amans nihili eſt:ſed quod amatur.
Mirandū,ſed magis dolendum quàm mirandū: ꝙ id qđ
nihil eſt,amari poteſt.Hinc planè ſentimꝰ,unde, quo,ue
nimus:quid ꝑdidimus:quid inuenimus. Adhærendo ei
qui ſemper & beate eſt:ſemper & nos eſſe,&beate eſſe po
teramus.Adhærendo autem dixerim: non ſolum per co-
gnitionem,ſed per amorem.Nā quidā ex filijs adam cum
cognouiſſent deū:nō ſicut deum glorificauerūt, aut gra-
tias egerūt:ſed euanuerūt in cogitationibꝰ ſuis. Merito
proinde obſcuratum eſt inſipiens cor eorum:quia cū ue-
ritatem cognoſcerēt,& contēnerēt:iure receperūt in pœ
nā ut nec cognoſcerēt. Heu ſic adherēdo ueritati per co-
gnitionē:ſed ab illa defluendo per amorem,amando pro
illa ſcilicet uanitatē:hō uanitati ſimilis factꝰ eſt.Et qd ua-
nius,quàm diligire uanitatē? Et qd iniquiꝰ,quàm contē-
nere ueritatē? Quid uerò iuſtiꝰ,quàm cōtēptoribus ſub-
trahi &ipſam cognitionē? Quid inquā iuſtiꝰ,quàm ut iā
de eius cognitione gloriari nō poſſit:q cognitā non glo-
rificauit? Itaqꝫ appetitꝰ uanitatis,eſt cōtēptus ueritatis.
Contēptus ueritatis cauſa noſtræ cæcitatis.Et quia non
ꝓbauerūt,inquit,deū habere in notitiā: tradidit illos in
reprobū ſenſum.Ex hac ergo cæcitate deſcēdit,ꝙplerūqꝫ
ꝓ eo qđ eſt,amamus uel approbamus qđ nō eſt:qm̄ dum
ſumus in hoc corpore: peregrinamur ab eo q ſumme eſt.
Et qd eſt hō o deus,niſi ꝙ inotuiſti ei? Itaqꝫ ſi notitia dei
cauſa eſt,ut hō aliqd ſit:ignorātia facit ut nihil ſit. Sed q̄
uocat ea q̄ non ſunt tanquā ea q̄ ſunt,miſeratꝰ quodāmō
Col.3. redactos in nihili manna illud abſcōditum, de quo apl's.
Et uita,inqt ur̄a abſcōdita eſt cū xp̄o in deo: quia necdū
poſſumus cōtēplari ꝑ ſpeciē;uel plene amplecti ꝑ amorē:
dedit interim nobis & ſapere ꝑ fidē:& quærere ꝑ deſide-
riū:& quæ utiqꝫ duo ad eſſe,de nō eſſe ſecūdo reducti: ſie
ri incipiamus initiū aliqđ creaturæ eius:tranſituri qn̄qꝫ
in uirū ꝑfectū,in menſurā ætatis & plenitudinis xp̄i. Qđ
ꝓculdubio erit,cū iuſtitia conuertetur in iudiciū,hoc eſt
fides in intellectū:iuſtitia uidelicet quæ ex fide eſt,ī iudi-
ciū plenæ cognitionis:& itē,deſideriū peregrinatiōis in
plenitudinē cōmutabitur dilectionis. Si enim adhuc ab-
ſentes initiat fides & deſiderium: præſentes profectò cō-
ſummat intellectꝰ &amor.Sicut autē fides ducit ad plenā
Eſaiæ.7. cognitionē:ſic deſideriū ad ꝑfectā dilectionē.Et ſicut di-
citur.Niſi credideritis,nō intelligetis:ſic dici æque non
abſurde pōt.Si non deſideraueritis,non ꝑfecte amabitis.
Abac.2. Intellectus igiꝛ eſt fructus fidei:ꝑfecta charitas deſiderij.
Interim iuſtus ex fide uiuit:nam beatꝰ ex intellectu.Inte-
rim iuſtus deſiderat ad deū ſicut ceruus ad fontes aqua-
rū: nā btūs haurit iā in gaudio de fontibꝰ ſaluatoris:hoc
eſt delectatur ī plenitudine charitatis. His ergo fortaſſis
quaſi duobus aīæ brachijs,intellectu uidelicet & amore,
id eſt cognitione & dilectione ueritatis: amplectiꝛ & cō-
prehendiꝛ cū oībꝰ ſanctis,lōgitudo,latitudo, ſublimitas
1.Ioā.4. & ꝓfundū:hoc eſt æternitas,charitas,uirtus & ſapientia.
Et hæc oīa xp̄s. A Eternitas eſt::qa hec eſt uita æterna: ut
cognoſcāt te uerūdeū:& quē miſiſti ieſum xp̄m.Charitas
eſt:qa deus eſt. Deꝰ em̄ charitas eſt.Eſt & dei uirtꝰ:& dei
ſapientia. Sed qn̄ hæc erūt? Qn̄ uidebimus eū ſicuti eſt?
Qn̄ amabimus eū ꝓut eſt? Nā expectatio creaturæ: reue-
latione filiorū dei expectat. Vanitati em̄ creatura ſubie-
cta eſt non uolēs.De qua uniuerſali uanitate ineſt nobis,
& uelle laudari,cū ſimꝰ uituperabiles:& nolle laudare q̄s
ſ●mus eē laudabiles.Sed & hoc uanū eſt,qa nr̄a plerūqꝫ
ignorātia, & tacetur qđ eſt:& ꝑdicatur qđ nō eſt.Quid Pſal. 6.
ad iſta dicemus:niſi quia uani filij hoīm:mendaces filij ho
minum in ſtateris:ut decipiant ipſi de uanitate ī idipſū?
Laudamꝰ mēdaciter:delectamur inaniter: ut & uani ſint
qui laudentur:& mēdaces qui laudāt. Alij adulanꝛ,& ficti
ſunt, alij laudant quod putant.& falſi ſunt,alij utrorūqꝫ
ꝑconijs gloriāꝛ,& uani ſuut,Solus ſapiēs q cū apoſtolo
dicit.Parco aūt ne quis me exiſtimet ſupra id qđ uidet ī 2.Co.12
me,aut audit aliquid ex me.Hæc interim uobis nimis fe-
ſtine,& ob hoc minus feſtiue: exaraui potius quàm dicta-
ui:ac fortaſſis loquaciꝰ quàm debui:ſed omnin o ueraciꝰ
nō potui,ꝓut ſapui.Sed ut inde ſumat epiſtola finē unde
ſumpſit exordium: nolo uos de me incertæ famæ nimis
credulū eſſe:quæ (ut optīe noſtis) ſæpe in ſua ſolet utro-
biqꝫ falli ſnīa:& de laude uidelicet & de uituperatione.
Probate ſi placet & æſtimate,quatenus amor uel fauor ue
ſter:& iuſtus:& eò ſit ampliꝰ amico gratus,quò ꝓ meri-
tis moderatus;ut cū laus de grauitate iudicij: non menda
cio proceſſerit uulgi:& ſi minus honoris,minꝰ quoqꝫ con
ferat & oneris.Eſt certe qđ me magis quantuluſcūqꝫ ſū:
facit eſſe ueſtrū: qđ uidelicet in rebus dei ſtrenue ſynce-
reqꝫ (ut aiūt) pro ur̄a uice uerſamini.Hoc ut ſēper de uo
bis uere dicatur:ſemper in uobis uerè inueniaꝛ: Librum
quē quæſiſtis,ad tranſcribēdū,habebis.Opuſcula noſtra
que requiritis:& pauca ſunt,&nihil eſt in eis oīo,qđ ue-
ſtro ſtudio dignū putē.Tn̄ quia melius iudico mihi,no-
ſtrum culpari ingeniolū quàm uoluntatem, & periclitari
apud uos potius īperitiam:quàm obediētiā:quæ horū &
quo uobis placet ut mittā:ſcripto nobis ꝑ pn̄tem nūciū
ſignificate;ut quæ mō penes me nō ſūt, ab his q habēt
ea requiram:& dirigā quocūqꝫ mādaueritis.Et ut ſciatis
quid petatis:ſcio me ſcripſiſſe libellum, qui inſcribiꝛ de
humilitate:& quatuor homilias in laudibus uirginis ma
tris:nā hūc habet titulū:ſup illum uidelicet locū euangelij Lucæ.1.
apud lucā.Vbi diciꝛ:Miſſus eſt angelꝰ gabriel.Necnon&
apologiā ad quendā amicū noſtrū:ubi aliqua diſſerui de
cluniacēſibus & noſtris,id eſt ciſterciēſibus obſeruantijs.
Sed &paucas ad diuerſos epl'as dictaui. Aliqui fratres ex
his qui me coram audiere loquentē,ſuo ſtylo exceperunt
& penes ſe retinent. Vtinā (qđ minime ſpero) noſtra uo-
bis ī aliquo poſſit eſſe officioſa ruſticitas
Item ad eūdem. Epiſtola.XIX.
TEmpus eſt ut promiſſum exigā:utqꝫ probē ne
forte fruſtra de uobis ſēper cōſiſus ſim , ex q
ur̄am & notitiā merui,& amicitiā. Mihi ſiqdē
uos ꝑſtitiſſe cōfidite:qcqd opis ur̄æ iſti Remen-
ſes legati ꝑſto ſibi eſſe ꝑſenſerint.Nō quia me tanti putē
hæc audeo,ſed uos promiſiſtis:utrumne digne,uos uide-
ritis. Ad Haimericum cācelariū,unde ſupra.
Epiſtola.XX.
VIro illuſtri dn̄o Haimerico ſanctæ romanæ ſe-
dis cancellario frater Bernardus de claraualle
ſalutē.& oratiōem.¶Quia ſemel cœpi, loquar
&loquar ad uos:eroqꝫ importunus:ſed impor
tunus charitatis:ſed ueritatis ſed iuſtitiæ. Nam etſi tanti
non ſum:ut romæ habeam propria negotia:nulla tamen
quæ dei eſſe conſtiterit,à me dico aliena.Quapropter ſi
uerè id mihi gratiæ apud uos manet,qđ multorū habet
opinio:liceat illud obſecro legatis domini arhiepiſcopi
Remenſis in præſenti negotio experiri.Nil quippe eos
niſi quod iuſtum eſt,perferre uel querere ſuſpicamur.
Ad Matthæum legatum. Epiſtola. XXI.
FVit quidē parere paratū cor meū:ſed nō æque
& corpus meū. Sæuiētis ſiquidē acutæ febris
exuſta ardoribus: & exauſta ſudoribus: non
ualuit ſufficere ſpiritui prompto caro infirma.
Volui ergo:ſed præuolanti uolūtati obſtitit ea,quā dixi,
occaſio.

occaſio.Quæ an iuſta ſit,ipſi iudicēt amici noſtri: qui me
omni excluſa excuſatione,obedientiæ rhetibus circūclu-
ſum: quotidie de clauſtro ad ciuitates pertrahere moliun
tur.Simulqꝫ attendant iſtam me occaſionem non fallaci-
ter adinueniſſe:ſed grauiter ꝑtuliſſe:ut uel nūc experian-
tur:quia non eſt conſilium cōtra conſilium dei. Quibus
ſi ego reſpondiſſem:exui tunicam meā: quomodo induā
illā.Laui pedes meos,quomodo inquinabo illos? Profe-
ctò indignarenꝛ.Nūc autē diuino aut ſuccēſcāt,aut acqe
ſcant iudicio:quo factū eſt,ut etſi uelim,nō ualeā profici-
ſci.Sed grandis,inquiunt,fuit cauſa:grauiſqꝫ neceſſitas.
Quærendus ergo fuerat,quis grandibus diffinīedis fuiſ-
ſet idoneus.Si me talem putāt:ego me talē nō eſſe nequa
quam puto ſed ſcio.Deniqꝫ ſiue grandia ſint ſiue parua:
ad quæ me ita perurgēt:ego cauſam non habeo. Quæro
ſiquidem,facilia ſunt an difficilia:quæ ad perturbandum
amicū ſilentiū tātope imponere curatis amico? Si facilia:
abſqꝫ me poſſunt fieri. Si difficilia:per me nō poſſunt effi-
ci.Niſi forté tanti æſtimor,cui grandia& impoſſibilia re-
ſeruentur:tanquā ea ego poſſim,q̄ nemo alius facere po-
teſt.Quod ſi ita eſt:dn̄e deus meꝰ quomodo tuū de me ſo
lo fruſtratū eſt iudiciū:ponēs ſub modio lucernā quæ po
terat lucere ſupra cādelabrū? Et ut aptiꝰ loquar,tētās me
facere monachū:& uolēs abſcondere in tabernaculo tuo
in die malorū:hominē neceſſariū mūdo:ſine quo ep̄i non
pn̄t ſua ꝑtractare negocia? Sed & hoc mei mihi neceſſarij
præſtiterūt:ut nūc quoqꝫ uidear loqui turbatus hoī:cuiꝰ
nunquā niſi ſerenus,& cū oī iocūditate ſoleo recordari.
Vos tamē,uobis dico pater,noueritis,quia paratus, ſum
& nō ſum cōturbatꝰ:ut cuſtodiā mādata ueſtra. Vr̄æ aūt
indulgētiæ erit parcere mihi:ubi parcendū decreueritis.
Ad Humbaldū Lugdunēn̄.archiep̄m & legatū.
Epiſtola.XXII.
REuerēdiſſimo dn̄o & pr̄i ſuo Hūbaldo.Lugdu
nēn̄.archiep̄o,& Romanæ ſedis legato , frater
B.clareuallis abbas: ſi qd pōt peccatoris ora-
tio.¶Dominus epiſcopꝰ Meldēſis cū accepit
literas ueſtras,fortè tūc ad nos uiſitādi gratia ueniebat.
Cumqꝫ iam è domo nr̄a reſcribere pararet, ſuis noſtras tā
quam ueſtri familiaris literas iungere curauit: ſuo ſperās
negocio profuturas.Cui cū nō poſſem negare quod uel-
let:id ſolū ueſtræ reuerētiæ familiariter breuiterqꝫ inti-
mandū putaui: qa ſi aduerſus ep̄m quærentem quæ ſunt
Ieſu chriſti,hoīes ſeipſos amantes:& q̄ ſua ſunt quærētes
audieritis:hoc nec ueſtræ cōgruit dignitati:nec officio.
Ad Attonē Trecēſem ep̄m. Epiſtola. XXIII.
PAuperi epiſcopo, pauper abbas, paupertatis
conſequi præmiū,qđ eſt regnū cælorū.¶Lau-
Eccle.11. darem uos:& iure laudarem:ſi non me reuoca-
ret illa ſententia.Neminem laudaueris in uita
ſua.Siquidem rem laude dignam egiſtis: ſed ei laus aſcri-
benda eſt à quo accepiſtis & uelle & perficere,quod meri
to laudareꝛ.Deū ergo ꝑ uos,&in uobis operantē glorifi
camus:qui tn̄ ad hoc in uobis uoluit glorificari,ut &uos
redderet glorioſum.Qui nimirū cum ſit mirabilis in ma-
ieſtate ſua: etiā in ſanctis ſuis glorioſus apparere dignaꝛ:
ne ſolus habeat gloriam. Ipſe nempe licet ſibi ſufficiens
ad omnem magiſicentiam:quærit tn̄ gl'iam & in ſanctis:
nō ut augeat ſibi,ſed ut ſuis cōiicet.Nouit aūt q ſunt eiꝰ:
ſed nobis nō facile innoteſcūt:niſi cū ipſe reuelare digna
Pſal.72. bitur.Scimus ſanè de qualibꝰ ſcriptū eſt.In labore hoīm
nō ſunt:& cū hoībꝰ nō flagellabunꝛ.Et qa uobis hæc ſen
tentia nō cōgruat:nihilominꝰ mō cognoſcimus.Scriptū
ꝓuer.3. quoqꝫ eſt.Quē diligit dn̄s corripit:flagellat aūt oēm filiū
quē recipit.Flagellatū uideo & emēdatū: & aliud ſuſpi-
cer quàm unū eſſe ex filijs? Porro correptiōis ueſtræ cla-
rū ſatis inſigne tenemꝰ:ipſam pauptatē nūc ur̄am.Nobi-
lis reuera titl'us pauptatis:quā ipſe deus ore cōmēdēs: ꝓ-
Treñ.3. phetico.Ego ſum ,ait,uir uidēs paupertatē meā. Sup oēs
regios theſauros:hic uos titulus nobilitat ampliꝰ,&red-
dit illuſtrē.Scio me ex ſcriptura cōmemoraſſe ſuperius:
non eſſe laudandū hoīem in uita ſua. Verū quomodo me
poſſum cohibere à laude illius,q poſt aurū abire iam de-
ſijt:& ſperare cōtempſit in pecuniæ theſauris? De quali
nimirū ſcriptura ſic loquitur.Quis eſt hic, & laudabimꝰ Eccle.31.
eū? Fecit em̄ mirabilia in uita ſua. An fortaſſe nō eſt qdē
laudandus homo in uita ſua, q̄ tentatio eſt ſuper terram:
nec ideò tamē laudādus nō eſt:cū mortuus peccato uiuit
deo? Vana quidem laus & ſeductoria,qua laudatur pecca
tor in deſiderijs animæ ſuæ:in quo qui me beatificat , in
errorem inducit:ſed non idcirco prædicanda,& multum
commendanda non erit illius uita,qui dicere poteſt? Vi- Gal. 2.
uo autem iam nō ego:uiuit uerò in me chriſtus.Cū ergo
laudatur homo in quo iam uiuit non ipſe ſed chriſtus:nō
in ſua laudatur:ſed in chriſti uita: ac per hoc non laudaꝛ:
contra ſententiā quæ prohibet hominem laudari in uita
ſua. Cur deniqꝫ dignus meis laudibꝰ non erit: quem ſui
quoqꝫ nominis deus laude dignatur,dicēte Dauid: Pau- Pſal. 73.
per & inops laudabūt nomē tuū.Laudatur Iob ꝙ ſua pa-
tiēter amiſit:& non laudabiꝛ ep̄s,qui & libenter dimiſit,
& liberaliter diſtribuit? Non expectauit mortem,qn̄ iam
nec dare nec retinere ī ſua haberet poteſtate: quod utiqꝫ
multi faciunt: quorum uidelicet teſtamentum nō niſi in
mortuis confirmaꝛ:ſed adhuc inter ſpem uitæ metūqꝫ po
ſitus mortis:uiuēs libenſqꝫ diſperſit, & dedit paupibus:
ut iuſtitia eius maneret in ſeculū ſeculi. Nūquid & pecu-
nia mā ſura ſimiliter erat in ſeculū ſeculi? Bona ergo recō
penſatio iuſtitiæ pro pecunia:qn̄ pro eo qđ teneri nō po
terat,id reſtitutū eſt,qđ fœliciter maneat in æternū. Me-
lior eſt em̄ incomparabiliter iuſtitia quàm pecunia:ꝙ illa
ditet & repleat arcā:hæc aīam. Deniqꝫ ſacerdotes dei in-
duuntur iuſtitia:& multo utiqꝫ decētiꝰ & ditiꝰ,quàm au-
ro uel ſerico.Sed gr̄as deo,q iam harū rerū in uobis glo-
riæ trāſitoriæ gl'ioſum eſt opatus cōtemptū:dū de animæ
periculo ſaluberrimū incuſſit metū. O mira circa uos di-
uina clemētia.Mortē ītētauit:ne īferret. Formidare uos
uoluit:quam uos uoluit experiri.Cum hoc fecit:quid ef-
fecit,niſi ne ueſtra eſſent chariora quàm uos? Inter me-
dullas artuum febris acuta ſæuiebat: & tardante ſudore,
cruciatus uehemens indies ingraueſcebat. Cūqꝫ iā totis
mēbris frigeſcētibus color moleſtiſſimꝰ introrſum ſe col-
ligens:exhauſta longa inedia uiſcera depaſceret: pallidæ
interim mortis ante oculos triſtis uerſabatur imago. Et
ecce tanquā de ſupnis uox emiſſa diuinitus inſonuerit. Eſai.43.
Ego ſum:ego ſum,q̄ deleo nō te,ſed iniqtates tuas.Mox
ubi ſacerdos dei ut paup moreređ,ſua oīa pauperibꝰ ero-
gauit: cœperunt ſubito de intimis deſperati iam ſudoris
iopinati fontes erūpere,ſicqꝫ aīæ pariter & corporis ſuo
ordine ſalus utraqꝫ ꝓcedēs: liquido monſtrauit in uobis
adimpletū:qđ in ſcriptura ſua pollicetur deus.Ego occi- Deu.32.
dam:& ego uiuere faciā: ꝑcutiā,& ego ſanabo: & non eſt
qui de manu mea poſſit eruere. Percuſſit carnē : ut anima
ſanareꝛ.Ocidit auaritiā:ut iuſtitiæ uiueretis.Sic uiuifica
to & ſanato quid ſperandū eſt,niſi ut iam non ſit qui nos
de manu dei poſſit eruere? ſi tn̄ euangelicū illud conſiliū
obſeruare non negligitis. Ecce ſanus factus es: iam noli Ioan.5.
peccare,ne deterius aliqd tibi cōtingat. Quod uidelicet
idcirco ꝑmonet pius pater,quia nō uult ut cōtingat: qp-
pe qui nō uult mortē peccatoris:ſed ut magis cōuertaꝛ &
uiuat.Et merito.Quæ em̄ utilitas ī ſanguine peccatoris?
Nō enim infernus cōfitebiꝛ deo: neqꝫ mors laudabit eū:
ſed uos qui uiuitis bn̄dicitis dn̄o:& dicitis.Non moriar Pſal.117.
ſed uiuā:& narrabo opera dn̄i.Et illud.Impulſus euerſus Ibidem.
ſum ut caderem:& dominus ſuſcepit me.
Ad magiſtrum Gilbertum uniuerſalem ep̄m Lō-
donienſem. Epiſtola.XXIIII.
LOnge ſatis exijt ſermo quē feciſti: & magnum
dedit ſuauitatis odorē, ad quoſcūqꝫ potuit ꝑ
uenire.Extincta eſt auaritia: cui non ſuaue re-
doleat? Charitas regnat: cui dulce nō ſapiat?
Quādo hoc cognoſcunt omnes, quia uerè ſapiēs ſis qui
ſapientiæ hoſtem maximum contriuiſti: hoc certè & tuo

ſacerdotio dignū,& nomine. Tali profectò decebat,ſpe-
ciale tuā philoſophiā clareſcere teſtimonio:hoc præclara
illa tua ſtudia fine cōpleri.Vera illa & indubitata ſapiētia
eſt,quæ turpia lucra cōtēnit:& indignū ſibi iudicat eodē
cum idolorū ſeruitute contubernio frui. Nō magnū fuit
magiſtrū Gilbertū ep̄m fieri:ſed epiſcopum Londonien-
ſem pauperē uiuere,id planè magnificū.Nec em̄ tāto noī
quicquā augere gl'iæ potuit ſublimitas dignitatis:auxit
aūt plurimū humilitas paupertatis. Pauperiē æquo ani-
mo ferre,uirtus patientiæ eſt:ſponte appetere,ſapientiæ
laus eſt.Laudatur deniqꝫ & ammirabilis prædicat̄,q poſt
aurū nō abiit:q uerò & abiecit,plus nihil merebit? Niſi
quod uigil ratio mirādū minime ducit,ſi ſapiens ſapien-
ter agit,& ille ſapiēs qui in cunctis huius mundi ſapien-
tium literis & ſtudiis ludēs,oēm quoqꝫ ſtuduit & potuit
diuinam quodammodo reuocare & renouare ſcripturā.
Quid em̄? Diſperſiſti dediſti pauperibus: ſed pecuniam.
Quid uerò pecunia eſt, ad illā quam pro ea commutaſti
Pſal.111. iuſtitiam? Iuſtitia, inquit, eius manet in ſeculum ſeculi,
Num ita & pecunia? Quæſtuoſum ſanè, honeſtumqꝫ cō-
mercium:illam quæ præterit, pro illa dare quæ ꝑmanet.
Sic ſemper tibi negociari detur:bone & omni laude pro-
ſequende magiſter.Supereſt ut laudabile principium cō-
dignum conſequatur finem:& cauda hoſtiæ capiti cōiun
gatur.Benedictionem tuā libenter accepimus:præſertim
ꝙ tāta tuæ huius ꝑfectionis fuerit cumulata cocūditate.
Latorē epiſtolæ etſi pro ſeipſo ſatis commendabilem: ta-
men etiam pro me ueſtræ magnificentiæ eſſe cupio com-
mēdatum.Eſt ſiquidem mihi pro ſua honeſtate & religio-
ſitate chariſſimus.

Ad Hugonem Rothomagenſem archiepiſcopū.
Epiſtola.XXV.

SI dici,malitia inualeſcit,non præualeat.Si tur-
bat:nō ꝑturbet.Mirabiles elatiōes maris: ſed
mirabilior in altis dominus.Benigne,ſi nō diſ
ſimulas, egit tecum uſqꝫ adhuc ſuperna miſera
tio pater illuſtris.Prouida namqꝫ diſpēſatione, nō prius
præfectus es malis quàm ſociatus bonis:quorum conſor
tio,& exemplo bonus fieres: & ſic poſtmodum etiam in-
ter malos uiuere bonus poſſes.Et quidē inter bonos bo-
num eſſe, ſalutem habet: inter malos uerò & laudem. Il-
lud tantæ facilitatis eſt,quantæ & ſecuritatis: hoc tantæ
uirtutis,quātæ & difficultatis. Quale nempe eſt iſtud:tā-
gere picē,& nō inquinari ex ea: in igne ſine læſione uer-
ſari:& in tenebris abſqꝫ caligine? Palpabant quondam
tenebræ ægyptii: cum tamen de populo dei ſcriptura di-
Exo.10. cat? Vbicūqꝫ iſrael erat:lux erat.Erat dauid uerꝰ iſraelita:
Pſal.119. & ideò caute dicebat ſe habitare non in cedar:ſed cū ha-
bitantibus cedar:tanquam qui ſemper habitaret in lumi-
ne:licet ipſi fuerit cum habitantibus cedar,corporalis co
habitatio. Vnde & arguit quoſdam nō ueros iſraelitas:
ꝙ commixti inter gentes didicerint opera eorum: & fa-
ctum ſit illis in ſcādalū.Dico ergo. Sufficiebat tibi apud
Cluniacenſes cuſtodire innocentiam, ſicut ſcriptum eſt:
Pſal.17. Cum uiro innocente innocens eris.Porrò apud Rotho-
magē.opus eſt patientia:quemadmodum docet apoſto-
2.Tim.2 lus:ſeruum dei inquiens non oportet litigare, ſed magis
patiētem eſſe ad omnes.Nec ſolum patientem, qui nolit
uinci à malo:ſed & pacificum,qui uincat in bono malum,
alterum,ut malos portes:alterum,ut & quos ſuſtines, ſa-
Luc.21. nes.In patientia tua poſſides animam tuam:ſed ſis etiam
pacificus:ut & commiſſas tibi poſſideas. Quæ tanta glo-
Pſal.119. ria,quam dicere poſſe. Cum his qui oderūt pacem, eram
pacificus? Eſto ergo patiens,quia es cum malis: eſto paci
ficus,quia præes malis:habeat charitas zelū:ſed adhibeat
pro tp̄e modum ſæueritas. Cenſura quidem nōquam re-
miſſa,intermiſſa tamen plerūqꝫ plus proficit.Vigor iuſti-
tiæ ſemper feruidus:ſed nunquā præceps.Sicut nō omne
quod libet licet:ſic non omne quod licet ſtatim etiam ex-
pedit.Hæc melius me ipſe noſti:ideòqꝫ ſupſedeo. Orari
pro me inſtanter poſtulo:quia inceſſanter pecco.

Ad Guidonē Lauſennēſem ep̄m Epiſt.XXVI.

MAnum ueſtram miſiſtis ad fortia:opus eſt forti
tudine.Speculator domui iſrael factus eſtis:
opus eſt prudentia. Sapientibus & inſipienti-
bus debitor eſtis: opus eſt iuſtitia. Poſtremò
maxime temperantia opus eſt: ne qui aliis prædicat, ipſe
(quod abſit) reprobus fiat.

Ad Ardutionē Gebennēſem electū. Epi.XXVII.

CRedimus electionē tuā eſſe à deo, quam tanto
cleri populiqꝫ conſenſu fuiſſe celebratā accepi
mus. Gratulamur gratiæ eius, ne dicā meritis
tuis:quoniam ne tibi pluſquam oportet blan-
diamur,nō ex operibus iuſtitiæ quæ feciſti: ſed ſm̄ ſuam
miſericordiam hoc fecit tibi.Si ſecus tu (qđ abſit) ſapis:
erit exaltatio in ruinā. Si aūt cognoſcis grām:uide ne in
uacuū acceperis.Bonas fac decætero uias tuas, & ſtudia
tua,& miniſteriū ſanctū: ſi uitæ ſanctitas nō præceſſit, ſe-
quatur ſaltē.Tūc uerè fatebimur te præuentū in benedi-
ctiōibus dulcedinis:tibi de bonis meliora ſperātes.Exul-
tabimꝰ & lætabimur ꝙ fidelis ſeruus & prudens cōſtitutꝰ
ſit ſup familiā domini, faturꝰ ex hoc filius fœlix & potēs:
ſup oīa bona patris conſtituendus. Alioquin ſi altiorem
quàm meliorē eſſe delectat:non præmium,ſed præcipitiū
expectamus.Optamus & oramus ne hoc contingat:para
ti ſi opus eſt obuias manus apponere: & pro noſtro exi-
guo poſſe,iuuare ad id potius quod decet, & expedit.

Ad eundem iam epiſcopum. Epiſto.XXVIII.

PRæbet audaciā charitas: ut fiducialius loquar
tibi. Cathedra chariſſime quā nup ſortitus es,
hoīem multorū expetit meritorum: q̄ in te aut
nulla, aut non quātū ſatis eſt p̄ceſſiſſe dolemꝰ.
Siquidē & facta tua:& ſtudia tua præterita:in nullo pror
ſus uiſa ſunt ep̄ali conuenire officio. Quid tm̄? Nō pōt
deus de lapide hoc ſuſcitare filium abrahæ? Non pōt fa-
cere deꝰ,ut q̄ præire debuerāt bona,uel ſubſequant̄.Qđ
utiqꝫ & libētiꝰ accipimꝰ:ſi cōtigat.Neſcio em̄ quo pacto
plus placebit ſubita hæc mutatio dexteræ excelſi, quàm
ſi uitæ prioris merita ſuffragaret̄.Dicemꝰ nēpe, qa à dn̄o
factū eſt illud:& eſt mirabile in oculis nr̄is. Si paulꝰ ex ꝑ-
ſecutore doctor gētiū fctūs eſt. Sic matthæꝰ de thelonio
uocatꝰ.Sic ambroſius de palatio aſſumptꝰ eſt:iſte ad epi-
ſcopatū:ille ad ap̄latum.Sic alios quāplures nouimus de
uita & habitu ſeculari,utiliter extitiſſe ꝓmotos. Deniqꝫ
nónne multoties ubi ſupabūdauerūt delicta: uidet̄ ſupa-
bundare & gratia? Et tu igit̄ chariſſime his atqꝫ hmōi aīa
tus exēplis:p̄cīge ſicut uir lūbos tuos:bonas facito dein
ceps uias tuas:& ſtudia tua: quatenus nouiſſima tua anti
qua ſopiant:& delicta iuuentutis tuæ: deleat ueſpertina
correctio.Paulū imitari curato, in honorificādo miniſte-
riū tuū. Honorificabis autē grauitate morū:maturitate
conſiliorū;actuū honeſtate. Hæc ſunt quæ officiū ep̄ale
maxime nobilitant & ornāt. Oīa fac cū cōſilio:nec tamē
oīm aut quorūcūqꝫ,ſed tm̄ bonorū.Bonos in cōſilio:bo-
nos in obſequio:bonos habeas contubernales: q uite &
honeſtatis tuæ & cuſtodes ſint,& teſtes.In hoc em̄ te bo-
num ꝓbabis:ſi teſtimoniū à bonis habueris.Sint pietati
ueſtræ commendati pauperes fratres noſtri qui circa uos
ſunt.Alpenſes illi de bono monte,& illi de altacumba.In
his experiemur,quanta uobis de nobis cura ſit.

Ad Stephanū Metēſem ep̄m.Epiſtola.XXIX.

STephano metenſis eccleſiæ dei gratia ſtrenuo
miniſtro:eius in xp̄o humiles fratres de Clara-
ualle:ſalutes & orationes. ¶ Ex quo dudum ſi
recolitis nr̄æ uos fraternitati dignanter ſocia-
ſtis:noſtris uos orationibꝰ humiliter cōmēdaſtis: ſemper
ſoliciti fuimꝰ (ut debuimꝰ) aliquid ſcire deeſſe ueſtro: &
euētus ueſtros crebro ſciſcitari ſtuduimus à quibus po-
tuimus: deſiderantes iugiter & orantes uos proſperari
in dei opere ad qđ aſſumptus fueratis:& greſſus ueſtros
dirigi in ſemita mandatorū ipſius.Benedictus itaqꝫ deus
qui non ammouit orationē nr̄am,& miam ſuam à uobis:
lætificans

lætificās utiqꝫ nos:ꝑ hunc uenerabilē fratrē Guillelmum
cuius ꝓfectò nō minꝰ uerbis,quàm noſtris credimꝰ ocu-
lis,de ueſtra ſoſpitate & proſperitate,ac pace, ꝑ uos eccle
ſiæ reddita. Congratulamur uobis; ſed damus gloriam
deo:ſcientes qđ eſtis,& qđ poteſtis, ipſiꝰ nō ueſtrū eſſe:
Quod & uos ſemp ſentire in uobis amicabiliter admone
mus:ne nihil & eſſe & poſſe incipiatis,ſi q̄d aliter ſapitis,
& ueſtris (qđ abſit) meritis uel uiribus q̄ppiā horū aſcri-
bitis. Alioquin uerendū ne pax ueſtra conuertat̄ in ꝑtur
batione:&proſperitas in aduerſitatē:ſic nimirū illo iuſte
iudicāte q ut humilibus grām dare,ita & ſupbis reſiſtere
conſueuit:qui & non ſolū cū ſancto ſanctus,ſed & cū per-
Pſal.17. uerſo peruerſus,in pſalmo legit̄:nec tm̄ feciēs pacē,ſed&
Eſai.45. creans malum,per prophetam deſcribitur.

Ad Alberonē primicerium metēſem. Epi.XXX.

HOnorabili uiro Alberoni dei gratia metenſis
eccleſiæ primicerio:fratres q in claraualle qua
licunqꝫ obſequio ſeruiunt deo:ſalutes & ora-
tiones.¶Fidelem curā ueſtram,in his quæ dei
ſunt,& ſi iam olim & audieramus,& uideramus:ſed nunc
in nobiſipſis experiendo perſenſimus. Cæterū,cū in his
quæ nuper à nobis miſſi fratres, ueſtro quidem conſilio
ſuggeſſerūt epiſcopo:& ueſtram beneuolētiam: & ipſius
epiſcopi promptum teneamus aſſenſum: qa tm̄ dei quoqꝫ
beneplacitū in oībus, & his maxime quæ ad eū pertinēt,
ante oīa & ſuper oīa neceſſe eſt nos & inquirere & cuſto-
dire:idcirco ad cōprobandū certius q̄d ipſe de hac re po-
tius uelit;rē ſicut inter epiſcopū monachoſqꝫ cōuenerat,
ueſtra utiqꝫ induſtria mediante & ordināte qualiter fieri
deberet,& hortante ut celeriter, & iuuante ut honorabi-
liter fieret:nō quidē ommittendā:ſed uſqꝫ poſt meſſionē:
tum ꝓ ueſtra:tū pro tp̄is opportunitate expectāda:neceſ-
ſario intermittēdā eſſe putauimꝰ.Iā uerò tūc ſi & epiſco-
pi uolūtas ī eodē ꝑſtiterit : & uobis nihilominus idip̄m
æque ut modo placuerit:tali cōiectura dei quoqꝫ eſſe cō-
ſilium ſecurius cōfidētes, ſperamꝰ nos ueſtræ utriuſqꝫ de
uotioni iuxta qđ diffinitū erat,ſatis eſſe facturos. Arbi-
tramur em̄ acceptū eē deo,ſi quātū ī nobis eſt nemini one
ri eſſe ſtuduerimus: ne non tam fructū quàm datū in hoc
eiꝰ negocio requirere (qđ abſit) uideamur.Et præcipue
ueſtris nos maioribus atqꝫ inſtātioribus occupatiōibus
ſub huius rei occaſione importuniꝰ ingerere:& moleſtos
cū neceſſe non eſt uobis exhibere:& hoc gratum non eſſe
deo,& noſtris ſcimus moribus non congruere.

Ad Hugonē comitē Cāpaniæ,militē tēpli factū.
Epiſtola.XXXI.

SI cauſa dei factus es ex comite miles,& pauper
ex diuite,in hoc profectò tibi,ut iuſtū eſt,gra-
tulamur:& in te deū glorificamꝰ: ſciētes quia
hæc eſt mutatio dexteræ excelſi.Cæterū ꝙ tua
iocunda præſentia nobis ita neſcio quo dei eſt ſubtracta
iudicio,ut ne interdū quidē te uidere ualeamus,ſine quo
nūquā ſi fieri poſſet eē uellemus:hoc æquanimiter fateor
nō portamus.Quid enim? Poſſumꝰ ne obliuiſci antiqui
amoris,& beneficiorū,quæ domui nr̄æ tam largiter con-
tuliſti? Vtinā ipſe pro cuius amore feciſti: in æternū non
obliuiſcat̄ deus.Nā nos quātū in nobis eſt:minime pror-
ſus ingrati :memoriā abūdantiæ ſuauitatis tuæ mente re
tinemus,& ſi liceret ope monſtraremus. O quam libenti
animo & corpori tuo pariter & animæ ꝓuidiſſemꝰ:ſi da-
tum fuiſſet ut ſimul fuiſſemus.Qđ qa nō eſt:reſtat ut quē
præſentē habere nō poſſumus, ꝓ abſente ſemper oremꝰ,

Ad abbatē.ſ.Nicaſii Remēſis. Epiſt.XXXII.

QVāto tibi affectu cōdoleā,ſcit ille qui noſtros
oīm dolores in corpe ſuo tulit. Quàm libēter
tibi ſi ſcirē conſulerem,ſi poſſem ſuccurrerem:
tam efficaciter ipſe mihi, qui oīa ſcit, & omnia
poteſt,in cunctis meis neceſſitatibus conſulat & ſuccur-
rat.Si frater Drogo de ſua diſceſſione me cōſuluiſſet:ab
ſit ut cōſentirem.Si poſt diſceſſionem ad nos diuertiſſet:
abſit ut ſuſciperem.Deniqꝫ quod ſolum potui,ad abbatē
qui eum ſuſcepit,noſtras mox (ſicut ſcis) ꝓ eo literas mi-
ſi.Et nunc ſup hoc q̄d tibi ultra poſſum facere pater? iam
uerò quantū ad te pertinet, optime mecū nouit ſanctitas
tua,perfectos ſolere uiros nō ſolū in ſpe:ſed & in tribula-
tiōibus gloriari:cōſolāte eos ſcriptura,& ſic loquēte.Va Eccle.7.
ſa figuli ꝓbat fornax:& hoīes iuſtos tentatio.Et,iuxta eſt Pſal.33.
dn̄s his q tribulato ſunt corde. Et per multas tribulatio- Actu.14
nes oportet nos introire ī regnū cælorū.Et oēs q pie uo- 2.Tim.3
lunt uiuere in chriſto,ꝑſecutionē patiuntur.Nec idcirco
tamen immerito his quos in anxietate poſitos uidemus,
amicis noſtris cōpatimur:q̄bꝰ utiqꝫ dū exitū ignoramꝰ,
defectum metuimus.Qm̄ q̄dē ſicut ſc̄tis & electis tribula-
tio operat̄ patientiā,patientia ꝓbationē,probatio ſpem,
ſpes aūt non confundit:ſic dānandis & reprobis tribula-
tio parit ecōtrario puſillanimitatē,puſillanimitas pertur
bationem,perturbatio deſperationē,& illa interimit.Ne
ergo hæc te tā horrēda (qđ deus auertat) demergat tem-
peſtas aq̄:ne huius tā tremēdæ abyſſi abſorbeat ꝓfundū,
néue urgeat ſup te tā inexplebilis puteus os ſuum:ſolici-
te ſtudeat humilis prudētia tua nō uinci à malo:ſed uince
re in bono malum. Vinces autē,ſpem tuā in deo fortiter
figendo:& rei finē longanimiter expectando. Et ſi quidē
ille reſipuerit:ſiue ob tui timorem:ſiue ob ſuū laborē, be
ne. Sin autē:bonū eſt tibi hūiliari ſub potēti manu dei &
nequaquam uelle reſiſtere ſupnæ diſpōni:q̄a ſi ex deo eſt,
nō poterit diſſolui.Conādū eſt potiꝰ tibi: tuæ licet iuſtæ
indignationis ſtimulos illa reprimere ſententia, quā q̄dē
ſc̄tōrū in ſimili fertur cauſa ꝓtuliſſe. Siquidem inſtigāti-
bus cū q̄buſdā fratribus atqꝫ increpātibus cur ſuū in ſui
iīuriā ab alia ſuſceptū eccl'ia fugitiuū nō req̄reret:nequa-
quā,inq̄t,ubicūqꝫ em̄ eſt,ſi bonus eſt,meus eſt. Fraudu-
lēter tibi & nō fideliter cōſulo:ſi idip̄m à meipſo nō exi-
go.Nam cū unus noſter nō ſolū religione ꝓfeſſus, ſed &
carne propinquus, cluniaci me inuito & ſuſceptus ſit &
detineat̄,doleo quidem, ſed ſileo:orās & ꝓ illis ut uelint
ablatū reddere:& ꝓ illo,ut uelit ſpōte redire:ſin uerò,ſer
uās ei uidictā q facturus eſt iudiciū iniuriā patientibus:
& arguere habet ī æquitate ꝓ māſuetis terræ.Fratrē Hu
gonē de Lauſanna ore tuo,& noſtro ſpū cōmonemus nō
omni ſpūi credere,& ne cito moueat̄ certa ꝓ incertis de-
ſerere ſciēs diabolū ſoli ſemp perſeuerātiæ inſidiari:quā
ſolā uirtutū nouit coronari:tutiuſqꝫ eſſe in ea uocatione
qua uocatus eſt ſimpliciter perſeuerare, quàm ſub ſpecie
quaſi melioris boni, id quidē quod iā cœpit, amittere:
nec ad id quod præſumit,fortaſſis ſufficere.

Ad Hugonē Potiniacēſem abbatē.Epi.XXXIII.

DIlectiſſimo ſuo domino Hugoni abbati,frater
Bernardus de Claraualle,idem quod ſibi.¶In
nr̄is prioribus literis aut ego, quantū ex ur̄is
perpendit̄: minus aperte ſcripſi qđ uolui: aut
uos aliter illas intellexiſtis quàm debuiſtis.Siquidē quæ
uobis de monachi illius ſuſceptione euentura denuncia-
ui:ueraciter ita timui & adhuc timeo ut ſcripſi. Nō tamē
ad hoc illa uobis p̄dicere ſtudui:qđ uel ſuadere uel cōſu-
lerē:uel certe ut ſcribitis,cēſerem illū debere reddi:q̄ppe
qui ipſius iam dudum feruentiſſimum deſiderium noui,
& ei potius quod nūc illud adimpleuerit debeo congra-
tulari.Sed cum à familiariſſimo nobis abbate eius:& ab
archiep̄o Remēſi:noſtræ literæ ad req̄rendū illū uehemē-
ter exigerent̄:ut à me ſi fieri poſſet oēm depellerē ſuſpi-
cionē tales ꝓut ſciui dictare curaui: q̄bus & ipſis ſatiſfa-
cerē:& uos cōtra eorūdē imminētes calūnias:uobis illas
nō tacendo præmunirē.Hæc me ita in illis literis ſenſiſſe
ueſtrā ſagacitatē uel ex eo aduertere poſſe credidi, quod
in fine illarum poſuiſſe me memini:ſi tm̄ eo à uobis oculo
legeret̄,quo à me ſcriptū fuit.Nā cū denunciatis malis,q̄
nō īmerito uobis metuebā,tādē inferrē: quod ſi hæc oīa
pati melius ducitis, quā illū amittere, mea nihil intereſt,
uos uideritis. Aut em̄ ipſa mea uerba ſunt hæc,aut propè
ipſa.Cū itaqꝫ hoc in fine dixi:q̄d aliud uobis quàm illa ſu
periora diſpenſatorie (ut nō dicam ſimulatorie) à me ita